

JAK SE ZRODILA

ČESKÁ WIKIPEDIE

MAREK BLAHUŠ

Věnování

Al Miroslav Malovec okaze de la 70-a naskiĝtago

—dediĉas la aŭtoro

Mirolavu Malovcovi při příležitosti 70. narozenin

—věnuje autor

Obsah

Věnování	ii
Úvod	iv
I. Historie	1
1. Nupedia a Wikipedia	2
2. Češi píšící v angličtině	5
3. Mnohojazyčná Wikipedie	8
4. Wikipedie v esperantu	15
5. Česká Wikipedie	22
II. Přílohy	29
1. Esperantská encyklopedie	30
2. Wikipedia: Svobodná encyklopedie	32
3. Česká Wikipedie vznikla v Dobřichovicích	35
4. Wikipedie – mnohojazyčná internetová encyklopedie	37
5. Nikde se nedají opravit chyby tak snadno jako na Wikipedii	39

Úvod

Dostala se vám do rukou publikace, která se snaží zmapovat nejstarší dějiny české Wikipedie, jejího zrodu a částečně i širšího dění, které mu předcházelo.

Wikipedie je živoucí organizmus, jehož základní vlastností je, že se neustále mění. Zaobírat se její minulostí proto není úplně snadné, a to i přesto, že podle dalšího ze základních principů Wikipedie má být každá změna nastalo uchována v paměti.

Pěčlivým vytěžováním zdrojů jako jsou historické editace v několika různých wikiprojektech, archivní kopie webových stránek, zachované záložní kopie databází Wikipedie, archivy e-mailových konferencí, články v soudobých periodících, ale i soukromá e-mailová korespondence, vzpomínky pamětníků a rozhovory s nimi a též trocha vlastní investigace – a to vše navíc ve třech jazycích – se mi přesto podařilo sesbírat množství cenného materiálu, z něhož některé části ještě dosud nikdy nebyly publikovány. Věřím proto, že si v něm snad každý čtenář objeví něco zajímavého a pro něj nového, co mu pomůže lépe proniknout do hlubin Wikipedie a pochopit ducha doby a lidí, ze kterých tato naše oblíbená encyklopedie vzešla.

Přeji vám čtenářům, ať vás předkládaná publikace zaujme, a Wikipedii, jejímu zakladateli a rozšiřovatelům mnoho dalších šťastných let v užitečné službě lidstvu.

Marek Blahuš (Blahma)

V Brně 4. prosince 2023

Část I.

Historie

1. Nupedia a Wikipedia

Nejstarší dějiny internetové encyklopedie Wikipedie již byly dobře popsány v jiných zdrojích, byť především v angličtině. Pouze v tomto jazyce také Wikipedie ve svých prvních týdnech existovala, což bylo přirozené, neboť ji provozovala společnost sídlící v San Diegu v americké Kalifornii. Ačkoliv se brzy začaly přidávat další jazyky, Wikipedie v angličtině nikdy neztratila své první místo co se velikosti týče. Vděčí za to rychlému rozvoji internetu ve Spojených státech amerických, velkému množství mluvčích angličtiny po celém světě, solidní anglické encyklopedické tradici (ačkoliv první encyklopedii vydali v 18. století Francouzi), ale i skutečnosti, že byla prostě první – a ještě dlouhé čtyři roky po jejím vzniku, když už existovala stovka dalších jazykových mutací, úhrnem dvojnásobně velkých, se při zadání adresy www.wikipedia.org zobrazila přednostně Wikipedie v angličtině (více o jazycích na Wikipedii viz Kapitola 3).

Předchůdkyní Wikipedie byla **Nupedia**, založená v březnu roku 2000. Stejně jako později ve Wikipedii, i v Nupedii spolupracovali dobrovolníci na tvorbě volně dostupné internetové encyklopedie, ovšem redakční proces zde byl svázán mnohem více podmínkami. Snahou bylo napodobit klasickou encyklopedickou práci odborníků se zdoluhavým recenzním řízením, kterým musel článek projít předtím, než mohl být publikován. Ke spolupráci se sice již využívalo internetu, ale ještě nešlo o *wiki*, tedy aktuální verze textu nebyla kdykoliv přístupná všem a upravovatelná kýmkoliv. **Wikipedia** (počeštěný název *Wikipedie* v té době ještě neexistoval) byla spuštěna 15. ledna 2001 původně jako pobočný projekt Nupedie s úmyslem zrychlit spolupráci na konceptu článku před započítím formálního recenzního řízení. Inspirací byla dobrá, tehdy už skoro šestiletá zkušenost internetového světa se stránkou WikiWikiWeb programátora Warda Cunninghama, která jako první na světě umožňovala svým čtenářům bezprostředně se zapojovat do tvorby jejího obsahu.

Nupedii i Wikipedii provozovala společnost *Bomis* amerického podnikatele **Jimmyho Walese**, která se od roku 1996 vezla na vlně rostoucí popularity internetového byznysu a zkoušela různé obchodní modely a typy obsahu. Elektronická encyklopedie s články propojenými hypertextovými odkazy nebyla úplnou novinkou, ale Bomis se do její tvorby rozhodla zapojit dobrovolníky motivované možností volného šíření vznikajícího společného díla (inspirace úspěchy hnutí za svobodný software) a do provozu a koordinace takového projektu investovat vlastní peníze (v budoucnu měla provoz Nupedie zajišťovat reklama). Časopis *The Economist* to v roce 2021 shrnul tak, že Wikipedie „má své kořeny v technologickém optimismu, který byl příznačný pro internet na konci 20. století. Věřilo se, že běžní lidé mohou své počítače používat jako nástroje pro osvobození ducha, vzdělávání a osvětu“. Šéfredaktorem Nupedie a spoluzakladatelem Wikipedie byl filozof **Larry Sanger**, který položil mnohé z jejích základních principů, ovšem v důsledku tenčících se financí musel počátkem roku 2002 své pozice opustit, což zavedlo impulz k uzavření Nupedie, další demokratizaci Wikipedie, trvalému vyloučení reklamního využití a převodu projektu pod nově založenou neziskovou nadací *Wikimedia Foundation*.

2000

■ **9. 3. 2000** Tento den byla oficiálně spuštěna Nupedia. Její redakční proces se však záhy ukázal jako velmi omezující, když se projektu do listopadu 2000, tj. po osmi měsících od spuštění, podařilo vygenerovat zatím pouze dva plnohodnotné encyklopedické články.

2001

■ **10. 1. 2001** ve 12:50 kalifornského času rozeslal Larry Sanger přispěvatelům Nupedie návrh *Let's make a wiki* („Udělejme wiki“), v němž vysvětluje, že půjde o *experimentální malou funkci navíc*, jen volně propojenou s Nupedií, jakýsi inkubátor pro další rozvoj jejích článků s volným zapojením veřejnosti, mimo redakční dohled a bez záruky kvality. Aby dokázal, že takové stránky lze nejen rychle editovat, ale i nainstalovat, Jimmy Wales hned software nainstaloval a už o čtyři a půl hodiny později rozeslal Sanger spolupracovníkům zatím neveřejný odkaz na novou *Nupedia's wiki* („wiki Nupedie“), která tehdy ještě běžela pod doménou nupedia.com.

■ **15. 1. 2001** Tento den se Wikipedie přesunula na doménu wikipedia.com a toto datum bývá považováno za okamžik jejího oficiálního spuštění („Den Wikipedie“). Z tohoto dne rovněž pochází nejstarší dochovaná editace na Wikipedii: Jimmy Wales tehdy na hlavní stránku (*HomePage*) vložil text *This is the new WikiPedia!* („Toto je nová WikiPedia!“).

■ **16. 1. 2001** Na (anglické) Wikipedii byl založen nejstarší článek s encyklopedickým obsahem, nazvaný *AfghanistaN*. Poslední písmeno bylo velké, aby se vyhovělo pravidlům, podle kterých tehdy software automaticky dělal z některých textů odkazy. Volba tématu prvního článku nejspíše souvisela jednoduše s abecedním pořadím v seznamu států světa; americká válka v Afghánistánu totiž ještě nebyla na pořadu dne, ta začala až po teroristických útocích na podzim téhož roku.

■ **17. 1. 2001** Larry Sanger rozeslal dobrovolníkům Nupedie zprávu s výzvou, aby na <http://www.wikipedia.com/> začali tvořit obsah ve Wikipedii. Přidat malý článek prý nezabere víc než pět nebo deset minut.

■ **12. 2. 2001** Po čtyřech týdnech fungování dosáhla Wikipedie metu 1000 napsaných článků v angličtině.

■ **7. 9. 2001** Přibližně tento den anglická Wikipedie dosáhla 10 000 článků.

■ **11. 9. 2001** Teroristické útoky v USA zavedly tradici umísťování aktuálních událostí na hlavní stranu Wikipedie a motivovaly vznik navigačních boxů (*navboxů*) propojujících vzájemně tematicky související články. Vznikla přibližně stovka článků souvisejících s útoky z 11. září.

■ **5. 10. 2001** Laurent Le Guillou v diskuzi o stále více se rozcházejících cestách Nupedie a Wikipedie označil Nupedii za *spící projekt* a jako hlavní překážku jejího rozvoje označil snahu o *okamžitou dokonalost*. Systém schvalování článků byl prý složitější než v mnohých odborných časopisech, což nemůže fungovat v okamžiku, kdy přispěvatelé nejsou motivováni jinak než pocitem dobře vykonané práce na společném díle. Nupedia se podobá po staletí precizně budované katedrále ze slavné eseje průkopníka svobodného softwaru Erica S. Raymonda *The Cathedral and the Bazaar*, zatímco živoucí, byť z principu

nikdy nehotová Wikipedie je jako stále se obnovující, pulzující tržiště.

2002

- **13. 2. 2002** Larry Sanger oznamuje, že z důvodů nijak se netýkajících jeho pracovního výkonu (nýbrž nedostatku prostředků firmy Bomis po krachu dot-com bubliny) mu byl omezen pracovní poměr na polovinu úvazku.
- **1. 3. 2002** Larry Sanger oznamuje, že se vzdává funkce šéfredaktora Nupedia, jakož i všech rolí v projektu Wikipedia.
- **30. 8. 2002** Anglická Wikipedie dosáhla 40 000 článků.
- **20. 6. 2003** V Americe byla založena nadace Wikimedia Foundation, která pod svá křídla převzala provoz Wikipedie a jejích sesterských projektů.

2. Češi píšící v angličtině

V roce 2001 bylo pouze 21 % českých domácností vybaveno počítačem a jen šest procent domácností mělo přístup na internet. Když se k tomu přidají školy a zaměstnání, přístup k internetu tehdy mělo asi 10 % Čechů. Připomeňme, že tehdy ještě nešlo ani o internet v mobilu, ani o mobilní připojení, ani o rychlé spojení. Typický domácí uživatel se k internetu připojoval ze stolního počítače přes vytáčené spojení prostřednictvím modemu zapojeného kabelem do telefonní přípojky a komunikace probíhala rychlostí tisíckrát menší, než je zvykem dnes. Tehdejší webové stránky tomu ale byly přizpůsobeny, takže i ve Wikipedii se obrázky objevovaly jen sporadicky a video vůbec. K tomu všemu se ještě za připojení platilo podle stráveného času, takže dobrovolnickému psaní encyklopedie se v tehdejších podmínkách věnovali jen lidé s výhodným připojením nebo opravdovým zájmem. A byli u nás tací.

Čechům přispívajícím do anglickojazyčné Wikipedie se dlouhodobě nevěnuje dostatečná pozornost, což je ovšem škoda – zejména proto, že právě jejich tvorba je často tím prvním, prostřednictvím se cizinci seznamují s českými reáliemi. A i proto, že základní myšlenka Wikipedie zůstává stejná, ať už jde o verzi v jakémkoliv jazyce. Jednotliví čeští mluvčí mají pro přispívání v angličtině různé důvody a jedním z takových může být prostě to, že první rok až dva v češtině vlastně ani přispívat nešlo – nebylo kam. A ačkoliv se první čeští wikipedisté obvykle nemohli svou angličtinou srovnávat s rodilými mluvčími, z historie editací vyplývá, že části jejich textů se – často po nezbytném *Englishingu* – staly plnohodnotným příspěvkem k rozvoji této svobodné internetové encyklopedie (a odpovídající wikičlánky v českém jazyce později neznárodně vznikly právě překladem anglických textů).

2001

■ **26. 2. 2001** Přibližně tento den, šest týdnů po založení Wikipedie, bylo na (anglické) Wikipedii 2393 článků. Skladba témat byla ovlivněna původem a zájmy přispěvatelů a tak se stalo, že v tomto úzkém výběru byl *LudovicLazarusZamenhof* (tehdy se ještě články pojmenovávaly bez mezer) o tvůrci jazyka esperanto a dokonce hned tři články o tomto jazyku samém (*EsperantoLanguage*, *Esperanto* a *Esperantujo*). Zároveň ovšem ještě úplně chyběly články o České republice či Praze. V bibliografii k Ernestu Hemingwayovi byla alespoň zmíněna Kunderova Nesnesitelná lehkost bytí; Česko bylo uvedeno jako země hraničící s Německem; a čeština spolu se slovenštinou figurovala mezi jazyky blízkými polštině. Československo bylo zmíněno jedinkrát, a to v úvodu ke druhé světové válce.

2002

■ **9. 3. 2002** Prvním přiznaným a možná vůbec prvním přispěvatelem Wikipedie z České republiky se stal sedmadvacetiletý **Michael Polák** z Prahy editující pod přezdívkou **XChaos**. Ten nebyl na internetu žádný nováček, protože již od roku 1996 vyvíjel webový

prohlížeč Arachne fungující v grafickém režimu i v jinak textově orientovaném operačním systému MS-DOS. Na Wikipedii v průběhu jednoho týdne mimo jiné založil článek *Karel Capek* (tehdy ještě bez diakritiky), přesunul *Franze Kafku* z rakouských romanopisců k českým, do článku *Prague* (tehdy měl šest odstavců) doplnil chybějící český název „Praha“, vložil odkaz na Prahu jako na sídlo Karla IV., napsal prvních šest vět do článku *Windmill* (Větrný mlýn), doplnil vlastnosti marihuany, založil článek o hudebním stylu *Rave* a napsal sedmiodstavcové heslo o pacifismu, na které těsně předtím odkázal ze své uživatelské stránky. Po 35 editacích se XChaos na čtyři roky odmíchl a i později editoval Wikipedii již jen nahodile a do její verze v češtině pod touto přezdívkou nepřispíval nikdy. Po své programátorské kariéře se zaměřil na oblast telekomunikací a v roce 2009 patřil k zakládajícím členům České pirátské strany.

■ **26. 3. 2002** Anonymně, bez použití uživatelského jména, pouze pod IP adresou 206.148.16.130, založil tento den v anglické Wikipedii článek *Pardubice* wikipedista vystupující pod přezdívkou **MarekF**, odkazující na jeho plné jméno **Marek Filičko**. Podle toho, co o sobě prozradil na své uživatelské stránce, z Pardubic sice pocházel, ale v této době žil v USA jakožto čerstvý absolvent studia mezinárodních vztahů na univerzitě ve Washingtonu, kde dle svědectví publikovaného na webu iDNES.cz prožil i teroristické útoky z 11. 9. 2001. Na Wikipedii podle svých slov poprvé narazil, když si přes Google dohledával informace o americké řízené střele *AIM-9 Sidewinder*, kterou v té době pro své letectvo pořizovala Armáda České republiky. Poté, co se o rok později, koncem dubna 2003, zaregistroval na mezitím vzniklé české Wikipedii – tentokrát pod přezdívkou **Alva** – upřel svou pozornost tam a na anglické Wikipedii již jen doplňoval diakritiku do českých jmen (a seznam státních svátků do článku *Czech Republic*). Na českou Wikipedii přišel jako jeden z vůbec prvních přispěvatelů a v průběhu několika let do ní vložil 240 editací: Hned z kraje založil například české články *Pardubice* (opět), *Československo* a *Evropská unie*. Dokonce měl původně ambici sám českou Wikipedii založit – toto přání deklaroval už v první verzi své anglické uživatelské stránky, tedy v době, kdy ještě česká Wikipedie zela prázdnotou.

■ **1. 4. 2002** provedl svou nejstarší dohledatelnou editaci na anglické Wikipedii **Hynek Hanke** – 17letý Pražan se zálibou ve svobodném softwaru a kolaborativních projektech pod přezdívkou **Hhanke** ve svůj první den upravoval v encyklopedii odkazy na články o *GNU* a *Linuxu* ("Linux operating system") a vložil do ní jednu větu o robotickém psu AIBO od společnosti Sony. Většina jeho raných příspěvků se týkala informatiky, výjimkou byl článek *Jaroslav Foglar* o českém spisovateli. V září 2002 navrhl v e-mailové konferenci Wikipedia-I, aby byl do editoru anglické Wikipedie vestavěn korektor překlepů, ale návrh byl komunitou odmítnut. Později, v letech 2003–2006, se věnoval i problematice nevidomých, cestování, španělské literatury a Járu Cimrmanovi. Do tvorby Wikipedie v češtině se ovšem nikdy nezapojil, jakkoliv v její propagaci sehrál mimořádně důležitou úlohu (viz Kapitola 5). Namísto psaní vlastní encyklopedie svého času české veřejnosti doporučoval pomáhat rozšiřovat svobodný anglicko-český slovník (dostupný pod stejnou licencí jako Wikipedie).

■ **27. 5. 2002** se jako další z Čechů působících na anglické Wikipedii zaregistroval student informatiky na FI MU v Brně **Boleslav Bobčík** (se svým jménem bez diakritiky coby přezdívkou). Rodákovi z Uherského Brodu, který část života prožil v Ústí nad Labem a Nové Bystřici, vydrželo počáteční nadšení tři týdny, během nichž provedl 114 editací. I pak se ale k přispívání průběžně vracel, a to i po dokončení studia a přestěhování do Prahy, než se v roce 2007 s Wikipedií rozloučil (jako důvod uvedl lpění projektu na „staromódních“

publikovaných zdrojích namísto většího otevření původnímu výzkumu). Boleslav Bobčík se ve své tvorbě příliš nezabýval českými tématy, jím editované články souvisely s oborem jeho studia (počítačová lingvistika) a jeho koníčky (anime, sport). Na českou Wikipedii pod svým jménem nikdy nepřispíval.

■ **11. 7. 2002** se mezi české přispěvatele anglické Wikipedie zařadil uživatel pod přezdívkou **Golem**. Jeho prvním příspěvkem byl článek o keňské řeči *Kerio*, která dala jméno společnosti Kerio Technologies ze Silicon Valley, jejichž produktů se týkaly mnohé z jeho dalších editací provedených v následujících několika letech. V roce 2002 založil už jen článek o hudebním stylu *Freetekno*. K přispívání do české Wikipedie ho v letech 2004 a 2005 přivedl technofestival *CzechTek* a v roce 2006 úspěchy českých sportovců na *Zimních olympijských hrách 2006*.

■ **5. 8. 2002** Na příkladu jména „Karel Čapek“ se v e-mailové konferenci Wikipedia-L řešilo, jak nejlépe zapisovat v článcích anglické Wikipedie výslovnost neanglických jmen. Stalo se tak poté, co se v úvodu článku o českém spisovateli postupně vystřídala výslovnost *Czapek*, *not Kapek* (počínaje první verzí článku od wikipedisty XChaos), pak *CHOP-ek* a potom k ní přibýlo *tSApek* (pomocná fonetická abeceda SAMPA). V reakci na proběhlou diskusi došlo k úpravě na *CHAHP-ek* zohledňující i jinou než americkou výslovnost angličtiny. SAMPA byla ponechána, v roce 2005 nahrazena plnohodnotnou abecedou IPA a doplněna o audionahrávku. Pseudoanglický přepis byl z článku odstraněn v roce 2007.

2003

■ **5. 2. 2003** Československé téma bylo opět vzato jako příklad obecnějšího problému Erikem Moellerem v anglickojazyčné diskusi wikipedistů. Uvedl příklad názvu *Tatra* jako potenciálně rozšiřitelného na *Tatra (car)* (tj. název s rozlišením významu) nebo na *Tatra mountains* (tj. přesměrování na podobně znějící název). Z této diskuze vzešel koncept samostatných stránek pomáhajících čtenáři rozlišovat význam víceznačných výrazů – jde o tzv. *disambiguation pages*, což bylo později v české Wikipedii pojmenováno *rozcestníky*.

■ **21. 6. 2003** V e-mailové konferenci Wikipedia-L se opět na českém příkladu diskutuje o vhodnosti (ne)používání exonym, tj. „překládání“ zeměpisných názvů. Jeden účastník diskuze totiž navrhl, aby se v anglické Wikipedii používaly v názvech článků původní pojmenování v místním jazyce a tedy aby i článek *Prague* byl přejmenován na *Praha*. Tento návrh nebyl přijat s poukazem na jeho obtížnou uskutečnitelnost (jak by se správně nazývala Afrika, v jakém jazyce by se uváděla jména míst v Kanadě...) a tehdy teprve vznikající pravidlo tzv. očekávatelného názvu (pokud by se Wikipedie rozhodla chovat jinak než zbytek světa, nic by to nezměnilo a jen by byla ostatním pro smích). Až do současnosti tak anglický článek o hlavním městě Česka (založen 6. 11. 2001 polským wikipedistou) nese jméno *Prague* a z názvu *Praha* jsou na něj čtenáři od června 2002 přesměrováváni.

■ **4. 12. 2003** V e-mailové konferenci Wikipedia-L její účastník Mark uvedl Českou republiku mezi 32 zeměmi, ze kterých má anglická Wikipedie přispěvatele. Jmenovitě šlo o tyto státy (v pořadí dle originálu): Spojené státy americké, Spojené království, Německo, Francie, Nizozemsko, Dánsko, Norsko, Švédsko, Finsko, Belgie, Polsko, Srbsko, Chorvatsko, Rumunsko, Řecko, Itálie, Rusko, Ukrajina, Španělsko, Mexiko, Izrael, Brazílie, Austrálie, Indie, Čína (vč. Hongkongu), Japonsko, Jižní Korea, Irsko, Nepál, Slovinsko, Česko, Portugalsko.

3. Mnohojazyčná Wikipedie

Použití internetu přirozeně umožnilo, aby do Nupedie mohli začít přispívat lidé nejenom z USA, ale i angličtiny znalí dobrovolníci z dalších zemí světa. Díky těmto zahraničním fanouškům se ani ne po roce fungování projektu objevila poptávka po encyklopedickém obsahu i v dalších jazycích než pouze v angličtině. Shodou okolností přišel tento zájem právě v době, kdy vedle Nupedie začala vyrůstat její sestřička Wikipedie, která na sebe brzy strhla veškerou pozornost zahraničních zájemců a nakonec i všech ostatních nupedistů. Složitý redakční systém Nupedie bylo obtížné replikovat do jiných jazyků, jimž navíc stávající redakce ani nerozuměla, ale založit wikistránku a dát ji k dispozici spontánně se rodící, samoorganizující komunitě mluvčích daného jazyka, aby v ní začali vytvářet encyklopedii jen pod vzájemným dohledem se ukázalo být o poznání snadnější.

Ačkoliv zakladatelé projektu byli ke vzniku překladů a posléze celých jinojazyčných verzí Nupedie (a později Wikipedie) od začátku svolní, zejména na počátku se ještě jako překážka ukázala tehdy teprve dozrávající schopnost internetu kombinovat na jednom webu texty v mnoha jazycích a písmech do takové extrémní míry, o kterou se mnohojazyčná Wikipedie pokoušela. Nejprve dovyvinout potřeboval také software, na kterém raná podoba Wikipedie běžela. Nakonec bylo ještě nutné pomoci každé z již připravených, ale dosud prázdných Wikipedií vybudovat si alespoň miniaturní komunitu mluvčích daného jazyka, kteří by do ní přispívali encyklopedickým obsahem – i to byl pro tým mladých amerických podnikatelů z kalifornské kanceláře obtížně splnitelný úkol. Ale povedlo se.

Ústřední roli v zavádění mnohojazyčnosti na Wikipedii sehrál americký programátor a esperantista **Brion Vibber**, který se zkoumáním a úpravám zdrojového kódu Wikipedie začal původně věnovat jenom proto, aby zajistil správné zobrazování šesti znaků s diakritikou používaných v abecedě jazyka esperanto, který se jako koníček naučil a do Wikipedie v němž psané přispíval. Podobně museli úpravy softwaru kvůli kódování znaků řešit i správci polské a japonské Wikipedie, ale Brion Vibber se rozhodl jít dál než oni a namísto kódování pro jeden jazyk převedl rovnou celý software Wikipedie na (dnes všudypřítomný) standard Unicode, který si v té době teprve pomalu začínal nacházet cestu do operačních systémů a na internet. Díky tomu padly bariéry, Wikipedie se mohla po technické stránce začít rozvíjet jako plnohodnotný mnohojazyčný projekt, Brion se začal věnovat dalšímu rozvoji softwaru Wikipedie a posléze se stal vůbec prvním placeným zaměstnancem nově založené nadace Wikimedia Foundation. Na pozici softwarového architekta tam pracuje dodnes.

Nejstarší verze Wikipedie běžela na softwaru UseModWiki, napsaném v jazyce Perl, jehož výhodou byla snadná instalovatelnost, protože nevyžadoval databázový server ani složitou konfiguraci. K nevýhodám z dnešního pohledu patřilo, že odkazy se sice tvořily automaticky, ale jen z textů psaných *DohromadySVelkýmiPísmeny*; že neexistovalo jasné oddělení obsahových, diskuzních a uživatelských stránek; a také že historické podoby stránek se udržovaly v paměti pouze po omezenou dobu (přibližně jeden měsíc). Jako náhradu za tento software napsal německý student a wikipedista **Magnus Manske** v roce 2001 software v jazyce PHP (tzv. *Phase II software* nebo též *the PHP script*) využívající databázi typu MySQL. Když jej asi po roce americký programátor **Lee Daniel Crocker** přepsal

pro lepší škálovatelnost, položil tak základ softwaru *MediaWiki* (též *Phase III software*), na němž je Wikipedie provozována dodnes. Do tohoto softwaru pak Brion Vibber postupně převáděl dříve založené jazykové verze Wikipedie, které ještě běžely na starším softwaru. Dlouhou dobu přitom platilo, že projekt převedený na nový software zároveň změní svou adresu z původní domény *wikipedia.com* na *wikipedia.org* (kam byla nakonec přesunuta celá Wikipedie).

Mnoho jazykových verzí Wikipedie však zůstávalo prázdných i dlouhou dobu poté, co byly na podzim roku 2001 hromadně zřízeny. O jejich rychlejší rozjezd se chtěl pokusit jiný americký esperantista, **Chuck Smith**, který se po rozjetí Wikipedie v esperantu (viz Kapitola 4) rozhodl vydat na půlroční cestu po světě, při níž se mu podařilo využít mezinárodní sítě příznivců esperanta k podnícení rozvoje hned několika jazykových verzí Wikipedie, včetně české (viz Kapitola 5). I jeho postřehy z kontaktů se zahraničními esperantisty pomáhaly americkému týmu správně formovat mezinárodní charakter Wikipedie, který stále nabýval na síle a postupně se stal jednou ze silných stránek projektu. Koncem roku 2023 existovalo 326 aktivních jazykových verzí Wikipedie, což z ní činilo jednu z nejvíce mnohojazyčných webových stránek na světě.

2001

■ **25. 1. 2001** Larry Sanger informoval o vlně zájmu uživatelů internetu z Německa poté, co německá tisková agentura DPA vydala zprávu o Nupedii, kterou převzalo množství německých zpravodajských webů. Německá média jako první zahraniční zdroje nadšeně informovala o americkém projektu celosvětově přístupné a otevřené komunitou vědců budované univerzální online encyklopedie. A pokud se prý najdou dostatečné kapacity, lze do roka počítat i s prvními překlady obsahu do němčiny a dalších jazyků. Vzhledem k vysokému zájmu žádal Sanger v e-mailu, aby někdo do němčiny urgentně přeložil alespoň úvodní stránku Nupedie.

■ **27. 1. 2001** Larry Sanger založil e-mailovou konferenci *Deutsch-L*, z počátku s neumělým německým podtitulem *Das Nupedia Deutsch Uebersetzung Projekt* („Překladový projekt německé Nupedie“). V úvodním, anglicky psaném e-mailu předeslal, že sice sám trochu rozumí německy, ale aktivně tento jazyk neovládá; přesto však nově vznikající komunitu vyzval, ať se organizuje prostřednictvím němčiny, jak je jí přirozené. Vysvětlil, že popudem k úplnému „zmnohojazyčnění“ Nupedie bylo asi půl tuctu žádostí obdržných e-mailem a němčina se jakožto první jazyk měla stát jakousi případovou studií.

■ **13. 2. 2001** Larry Sanger informoval komunitu, že již byly zveřejněny překlady úvodní stránky Nupedie do němčiny, francouzštiny a italštiny. Zájem z Německa vygeneroval skupinu 75 dobrovolníků, kteří pod vedením Andrese Flacka začali organizovat německý překlad celé Nupedie. Provozovatelé Nupedie se v této době začali „vážně věnovat proměně encyklopedie v mnohojazyčnou“ a byla založena e-mailová konference *Interpret-L* určená k „diskuzi a organizaci všeobecných záležitostí týkajících se překladu Nupedie“. V následujících týdnech se rozjely překlady úvodní stránky do několika dalších jazyků a začalo se pracovat i na překladu celé Nupedie do francouzštiny, španělštiny, italštiny a portugalštiny. To s sebou přinášelo nové nároky nejen na koordinaci jednotlivých jazykových verzí, ale i na samotný revizní proces. Dřív, než se však tyto skupiny mohly dostatečně rozvinout,

se předmět jejich diskuze plně přeorientoval na Wikipedii.

■ **15. 3. 2001** večer amerického času oznámil Jimmy Wales úmysl založit několik neanglických verzí Wikipedie a vzápětí skutečně založil první takovou, německou, na adrese deutsche.wikipedia.com. Nejspíše příštího dne podobně vznikla katalánská Wikipedie (catalan.wikipedia.com) a 20. 3. japonská (nihongo.wikipedia.com). Výběr jazyků se řídil tehdejší poptávkou, byť s japonštinou byly od počátku technické problémy a články se namísto japonských logogramů musely psát latinkou.

■ **11. 5. 2001** bylo založeno devět nových jazykových verzí Wikipedie. Byly to ovšem zatím jen adresy bez obsahu a i přesné znění příslušných domén bylo k diskusi. Jimmy Wales v ní upozornil, že závěr z doby zakládání prvních verzí v březnu byl, že pro označení jazyka se bude používat jeho dvojpísmenný kód podle normy ISO 639-1. Původně navržené slovní názvy jako spanish.wikipedia.com či espanol.wikipedia.com se proto změnilly na názvy typu es.wikipedia.com.

■ **18. 5. 2001** Larry Sanger informoval zájemce o překládání Nupedie do jiných jazyků, že kdo se nemůže dočkat konce příprav Nupedie ve svém jazyce, může hned začít psát pro přidruženou *wiki encyklopedii* (tj. Wikipedii). Tam vytvořené texty bylo totiž v plánu později přebírat jako podklady pro články Nupedie. Dalším Sangerovým návrhem bylo využívat wiki jako nástroje pro kolaborativní překládání stránek a článků z Nupedie do jiných jazyků, náhradou za do té doby praktikovanou krkolomnější spolupráci prostřednictvím e-mailu.

■ **18. 5. 2001** V e-mailové konferenci Interpret-L se poprvé, v e-mailu jehož odesílatelem byl Laurent Le Guillou, objevuje nespokojenost s tím, že by angličtina měla být hlavním jazykem stránek a článků a ostatní jazyky pouze „volitelnou“ součástí projektu. Odesílatel nezpochybňoval roli angličtiny jako komunikačního jazyka mezi tvůrci, ale přimlouval se za to, aby v Nupedii samotné bylo se všemi jazyky zacházeno rovnocenně. Larry Sanger v reakci na tuto kritiku vysvětlil, že on i další zakladatelé projektu jsou rodilí mluvčí angličtiny a jiné jazyky dostatečně neovládají. Na vině prý byl i nedostatek lidských zdrojů a jeho vlastní pracovní vytížení: „Pokud bychom se rozhodli implementovat plně mnohojazyčnou Wikipedii hned teď, nic by se nepodařilo udělat, protože by vše záviselo na mne a já bych přitom už nestihl ani jen vyřizovat e-mail.“

■ **20. 5. 2001** Magnus Manske v e-mailové konferenci Interpret-L rozvíjel myšlenku zaměřit pozornost jednotlivých jazykových verzí Nupedie pouze na překládání z/do angličtiny – do doby, než bude pro příslušný jazyk dobudována plnohodnotná kopie Nupedie (včetně komunity recenzentů a celého schvalovacího procesu).

■ **15. 8. 2001** Zveřejněná záložní kopie Wikipedie z této doby obsahuje vedle anglické Wikipedie i tyto další jazyky: katalánština, němčina, esperanto, španělština, francouzština, hebrejštiny, italština, japonština, nizozemština, portugalština, ruština, švédština a čínština.

■ **28. 9. 2001** Larry Sanger oznámil v e-mailové konferenci Wikipedia-L, že počínaje 2. 10. se on a programátor Jason Richey začnou vážněji zabývat *neanglickými Wikipediemi*. V plánu měli založit jazykové verze Wikipedie pro všechny významnější jazyky, aktivně poptávat překlady jejich uživatelského rozhraní a založit e-mailovou konferenci, v níž by se diskutovalo o základních pravidlech, která by měla být všem jazykům společná.

■ **30. 10. 2001** V Polsku vyšel v části deníku Gazeta Wyborcza věnované počítačům pochvalný sedmisloupcový článek o Wikipedii. Vysvětloval principy této encyklopedie a obsahoval i odkaz na její polskou verzi, která tehdy z technických důvodů běžela na nezávislé

adrese wiki.rozeta.com.pl.

■ **14. 11. 2001** Podle tento den zveřejněného přehledu právě vznikla více než stovka nových wiki v různých jazycích, které byly zřízeny jako prázdné s nadějí, že některé z nich časem začnou lidé plnit a vzniknou tak z nich plnohodnotné jazykové verze encyklopedie Wikipedie.

2002

■ **5. 1. 2002** Americký esperantista Chuck Smith v e-mailové konferenci Intlwiki-L určené pro koordinaci jinojazyčných verzí Nupedie a Wikipedie oznámil, že na Meta-Wikipedii (dodnes existující wiki stránka sloužící k diskuzi o Wikipedii) založil stránku *International Wikipedia*, a navrhl pokračovat v diskuzi o jinojazyčných verzích Wikipedie tam namísto e-mailu. Současně tam už vložil některé své nové nápady ohledně tehdy hledaného *ko-
nečného řešení propojení jednotlivých jazykových verzí Wikipedie odkazy*.

■ **10. 1. 2002** Wikipedie v esperantu byla jako první ze všech jazykových verzí převedena do kódování UTF-8, které umožňovalo používat v textech znaky nad rámec základní latinky (anglické abecedy). Kvůli problémům s kódováním znaků nemohly do té doby verze Wikipedie v mnoha jazycích prakticky fungovat a ty, které se přesto nadšencům mimo Bomis podařilo rozběhnout, byly založeny na pro daný jazyk speciálně upraveném softwaru, běžely na soukromých serverech a byly vzájemně nekompatibilní. I zakladatel esperantské Wikipedie Chuck Smith tehdy navrhoval použít pro ukládání speciálních znaků esperantské abecedy zástupné spřežky (např. *sercxi* namísto *sercî*). Brion Vibber, hlavní programátor Wikipedie, který sám esperanto také ovládal, ho ale tehdy předčil svým vizionářstvím, když do Wikipedie implementoval univerzální systém Unicode. Ten se přitom ve zbytku internetu začal prosazovat teprve od roku 2005 (do té doby každá stránka používala jiné kódování znaků nebo se psalo bez diakritiky). Úprava softwaru původně provedená pro esperanto tak zároveň vedla k plné podpoře abeced všech dalších jazyků. Tím padly překážky do té doby znemožňující soužití všech jazykových verzí Wikipedie na jednotném technickém základě a jejich vzájemnou propojitelnost.

■ **30. 4. 2002** Lars Aronsson v e-mailové konferenci Intlwiki-L shrnul dosavadní snahy o zmnohojazyčnění Wikipedie slovy: „Wikipedie je působivý projekt a její rozvoj v jiných jazycích je velmi ambiciózní plán. Správa jednotlivých cizojazyčných verzí má ale ještě mnohé mouchy. Poláci (a esperantisté) se svým západem pro věc nám mohou být příkladem. Dělají to skvěle!“

■ **1. 5. 2002** Vedle anglické fungovalo tento den ještě 23 dalších jazykových verzí Wikipedie, z nichž ale mnohé byly jen nepatrné, jako např. maďarština a hebrejšтина o jediném článku. Čeština v tento den ještě na seznamu vůbec nefigurovala, protože příslušná wiki byla prázdná.

■ **15. 7. 2002** Zakladatel esperantské Wikipedie, Američan Chuck Smith, se vydává na půlroční cestu do Brazílie a do Evropy s úmyslem propagovat tam Wikipedii. Využíval přitom též mezinárodní komunity mluvčích esperanta, která stála za rychlým rozvojem esperantské Wikipedie. V jednotlivých státech se účastnil setkání esperantistů, přednášel na nich a rozvíjel spolupráci s jednotlivci, které myšlenka Wikipedie zaujala. Pro tehdy ještě nízkou dostupnost internetu byl také častým hostem v tehdy populárních internetových kavárnách.

■ **21. 11. 2002** Autoři jednoho z prvních robotů (WikiDate/ChronoBot) strojově generujících články pro Wikipedii sbírali informace o formátu kalendářních dat v jednotlivých jazycích, aby mohli přichystat mezijazykové propojení pro články o všech dnech roku a o všech letech našeho letopočtu do roku 2000.

■ **22. 11. 2002** Chuck Smith oznámil v e-mailové konferenci Intlwiki-L, že začal v prostředí Wikipedie tvořit návod pro lidi, kteří chtějí pomoci založit její verzi v novém jazyce, a vyzývá ostatní ke spolupráci na něm.

■ **1. 12. 2002** Chuck Smith se hlásil z Jugoslávie (kterou tehdy tvořilo už jen Srbsko a Černá Hora) a sděloval, že mu tam lidé málem chtějí *utrhnout hlavu*, když se od něj dozví, že jim určená Wikipedie má být psána v jazyce *srbochorvatština*. Tento přehmat byl ukázkou složité evropské jazykové situace, na kterou skupinka zakladatelů encyklopedie v Americe nedohlédla.

■ **7. 12. 2002** Chuck Smith, inspirován dalšími zkušenostmi z cest, volá po programu, který by umožňoval připravovat si editace článků Wikipedie bez připojení k internetu. K myšlence ho prý přivedl ruský esperantista, který měl v úmyslu začít tvořit svou vlastní esperantskou encyklopedii na CD, protože si nemohl dovolit být neustále online, aby mohl spolupracovat na Wikipedii. Při stejné příležitosti Chuck Smith vyjádřil obavu, že bez takového offline klienta „NIKDY“ nebudeme mít českou Wikipedii, protože dle jeho pozorování je v Česku „komunikační monopol a všichni lidé, kromě velkých společností, musí platit za internet po minutách a i pro průměrného Čecha dost vysoké ceny“.

2003

■ **4. 1. 2003** Chuck Smith oznamuje mezinárodní komunitě Wikipedie, že dokončil svou cestu po Evropě a usadil se v nizozemském Rotterdamu, kde začal působit jako dobrovolník Světové esperantské mládežnické organizace a rád se seznámí s wikipedisty ve svém okolí.

■ **8. 1. 2003** Software MediaWiki umožňoval v této době odkazovat do 133 různých jazykových verzí Wikipedie. Pro dánštinu s kódem *da* fungoval i alternativní kód *dk* a u angličtiny s kódem *en*, která směřovala na adresu www.wikipedia.org, byla poznámka, že tato adresa se v budoucnu může po vzoru ostatních jazyků změnit na en.wikipedia.org. Vedle mutací Wikipedie v jednotlivých jazycích fungovaly v té době i čtyři speciální wiki: *Meta-Wiki* pro koordinaci práce na Wikipedii, *Sep11 Wiki* dokumentující teroristické útoky z 11. 9. 2001, *Simple English Wikipedia* s encyklopedickými články ve zjednodušené angličtině a *Wiktionary*, kde se právě paralelně k encyklopediím začínal obdobným způsobem budovat mnohojazyčný slovník (česky *Wikislovník*, před rokem 2007 *Wikcionář*).

■ **17. 1. 2003** V e-mailové konferenci Intlwiki-L Chuck Smith opakovaně plédoval pro neutrální vstupní stránku www.wikipedia.org, která by obsahovala rozcestník na jednotlivé jazykové verze. Na této adrese totiž tehdy ještě stále sídlila anglická Wikipedie, přes kterou nebylo snadné se do jiných jazykových verzí prokliknout či si vůbec jejich existenci uvědomit. Chuck Smith argumentoval, že teprve po provedení této již dlouho plánované změny bude moci on i všichni ostatní konečně začít propagovat projekt Wikipedie jako celek, a ne pouze vždy jen jednu konkrétní jazykovou verzi. Takovou možnost by podle něj ocenili obzvláště esperantisté, kteří by tak prostřednictvím esperanta mohli snadno získávat ze svých řad nové wikipedisty, kteří by začali přispívat ve svých národních jazycích.

Jimmy Wales v odpovědi navrhl probrat to ve fóru přispěvatelů anglické Wikipedie; a dokonce se tehdy objevil v diskusi argument, že na takovou změnu už je příliš pozdě, protože internet už je mezitím plný odkazů, které by po změně přestaly fungovat.

■ **9. 2. 2003** Hlavní programátor Wikipedie, Brion Vibber, pokračuje ve vývoji softwaru MediaWiki a podpoře nových jazykových verzí Wikipedie. Zároveň se v písemné komunikaci rutinně snaží psát si s lidmi v jejich jazyce, a to i v (jinak převážně anglickojazyčné) e-mailové konferenci Intlwiki-L před zraky ostatních (byť společně s vlastním překladem do angličtiny). Kromě toho, že běžně odepisoval esperantem nebo francouzsky, odpověděl tento den před zraky ostatních přítomných jednou větou třeba i tvůrci Wikipedie v jiném umělém jazyce – interlingua.

■ **10. 2. 2003** Chuck Smith se zapojil do diskuze v e-mailové konferenci anglické Wikipedie, kde se řešil návrh automaticky přesměřovávat příchozí čtenáře Wikipedie na jednu z jazykových verzí podle jazyka jejich prohlížeče. S využitím svých zkušeností z cesty po Evropě uvedl jako protiargument, že to „nepomůže mluvčímu esperanta v České republice ani mluvčímu angličtiny ve Švédsku“. K tomu doplnil vzpomínku z české internetové kávéárny, kde se zoufale snažil nastavit si účet v komunikátoru MSN Messenger, který nutně potřeboval. Stránky se mu totiž automaticky zobrazovaly v češtině, které nerozuměl, a neměl si v té situaci ani jazyk prohlížeče změnit (protože aktuálnímu jazyku prohlížeče nerozuměl).

■ **22. 2. 2003** Brion Vibber potvrdil, že stále pracuje na vylepšení systému pro převod jazykových verzí Wikipedie ze starého softwaru do nového, díky kterému by mohl všechny zbývající weby dosud využívající software UseModWiki (a doménu s příponou .com) převést do nového softwaru najednou a plně automaticky. Migrace jednotlivých jazyků (stránek a uživatelských účtů) na nový software v této době ještě stále probíhala ručně a bez pevně daného plánu a dokončení programu, který by to umožňoval provést ihned a automaticky, bylo s nadějí vyhlíženo dlouhé měsíce.

■ **22. 2. 2003** Uživatel Elian v e-mailové konferenci anglické Wikipedie upozornil, že „v některých Wikipediích (čeština, esperanto, švédština, polština) jsou odkazy do jiných jazyků uvedeny v překladu do tohoto jazyka [např. v české Wikipedii je uvedeno *angličtina* namísto *English*], takže je pak pro někoho, kdo neumí např. česky obtížné najít odkaz do své Wikipedie“.

■ **27. 2. 2003** Brion Vibber informoval, že mnohé jazykové verze Wikipedie stále ještě běží na nejstarším softwaru UseModWiki a že v rychlejším dokončení hromadného převodu mu brání studijní a nově i pracovní povinnosti.

■ **26. 8. 2003** Andre Engels v e-mailové konferenci Intlwiki-L v rámci vypočítávání „místních zvyklostí“ některých jazykových verzí Wikipedie (např. podpora tvorby tzv. pahýlů či naopak boj proti extrémně krátkým článkům) uvádí i zvyklost zapisovat příjmení osoby velkými písmeny, která se dle jeho pozorování rozšířila pod vlivem esperantské Wikipedie i do Wikipedie české.

■ **7. 10. 2003** stále ještě existovaly čtyři jazykové verze Wikipedie s více než 2000 stránek, které dosud nebyly převedeny na nový software. Konkrétně šlo o Wikipedii ve finštině, italštině, katalánštině a jazyce interlingua. Z toho se zdá, že blízké vztahy k esperantistům a vhodný okamžik „rozjezdu“ pomohly české Wikipedii přejít na nový software mnohem dříve, než se to povedlo i některým větším jazykům.

■ **30. 10. 2003** V této době se rozpadlo doposud platné pravidlo, a sice že jazykové verze Wikipedie byly při migraci ze starého na nový software zároveň přesunovány z domény

wikipedia.com do domény wikipedia.org. Některé mutace Wikipedie totiž stále ještě běžely na starém softwaru, ale též již byly přesunuty do domény wikipedia.org, kde běží Wikipedie až dodnes.

■ **30. 11. 2003** K tomuto datu bylo v provozu už 53 jazykových verzí Wikipedie.

■ **3. 12. 2003** Chuck v reakci na dotaz v e-mailové konferenci od německého studenta, který chce na akademické půdě referovat o Wikipedii, nabízí Chuck Smith jako pomoc svou zkušenost s prezentováním Wikipedie, o které přednášel (v esperantu) „v Brazílii, Francii, České republice, Belgii, Nizozemsku a Švédsku“ a v blízké budoucnosti má v plánu i přednášku ve Varšavě. Zmínil také svůj článek ve sborníku z konference KAEST 2002 v Dobřichovicích, který vyšel s abstrakty v angličtině, němčině a češtině.

2004

■ **26. 1. 2004** V průběhu ledna 2004 konečně došlo k dokončení převodu všech jazykových verzí Wikipedie na nový software (MediaWiki).

■ **25. 2. 2004** V tiskové zprávě nazvané „Wikipedie obsahuje 500 000 článků v 50 jazycích“ se uvádí, že deset verzí Wikipedie již překonalo hranici 10 000 článků a v dalších osmnácti jazycích existuje více než 1000 článků (mezi ně se, na předposlední, 27. místo, už proboujela i čeština s přibližně 1200 články).

■ **30. 3. 2004** fungovalo už 72 jazykových verzí Wikipedie.

■ **1. 6. 2004** Wikipedisté poprvé oslavili 1. červen jako tzv. *Brion Vibber Day* („Den Briona Vibbera“). Tento „wikipedický svátek“ ustanovil sám zakladatel Wikipedie Jimmy Wales s trochou nadsázky těmito slovy: „Saluton! [=esperantem: *Ahoj!*] Tímto vyhlašuji svým obvyklým autoritářským a panovačným způsobem, že dnešní den (1. červen) má být navždy znám jako den Briona Vibbera. Wikipedisté vzdálené budoucnosti budou obdivovat jeho neuvěřitelnou obětavost a tvrdou práci, bez níž by se projekt už dávno zhroutil. Dnes u večere by měl každý wikipedista pronést přípitek na zdraví Briona a památku jeho četných vynálezů. V den Briona Vibbera se wikipedisté na celém světě navzájem zdraví v esperantu. Dankon, Brion. Bondezirojn! [=esperantem: *Díky, Brione. Blahopřejí!*] -- Jimbo“

■ **5. 6. 2004** fungovalo už 76 jazykových verzí Wikipedie.

2005

■ **10. 1. 2005** Z tohoto dne pochází první zachovaná archivní kopie stránky www.wikipedia.org ve stavu, kdy už nesměřuje na anglickou verzi encyklopedie (přímo nebo přesměrováním na en.wikipedia.org), nýbrž se na ní zobrazuje jednoduchý rozcestník na jednotlivé jazykové verze encyklopedie, které obsahovaly alespoň 100 článků. Takových bylo v té době osmdesát. Anglické encyklopedické články tehdy již dávno byly na Wikipedii v menšině, alespoň co se jejich celkového množství týče – všechny ostatní jazyky jich totiž dohromady obsahovaly už dvakrát tolik.

4. Wikipedie v esperantu

Esperanto je nejrozšířenějším mezinárodním plánovým jazykem. Jeho základy položil v roce 1887 polský židovský lékař Ludvík Lazar Zamenhof. Záměrem tvůrce bylo vytvořit snadno naučitelný neutrální jazyk, vhodný pro použití v mezinárodní komunikaci; jeho cílem však nebylo nahradit ostatní národní řeči.

Dle různých odhadů ovládá dnes esperanto na různé úrovni od 100 000 do 2 000 000 lidí žijících ve více než stovce zemí světa. Typický mluvčí esperanta hovoří nejméně dvěma, často i více jazyky, a využívá esperanto k navazování a pěstování mezinárodních kontaktů, ať už při cestování, komunikaci na dálku nebo četbě překladové či dokonce původní literatury.

Kombinace novátorství a dobré přeshraniční organizace předurčuje esperantisty k rychlému šíření i jiných revolučních myšlenek a idealistických projektů, než je pouze mezinárodní jazyk sám. To se velmi výrazně projevilo v době, kdy vznikaly první jinojazyčné verze Wikipedie a esperanto se stalo nejen jedenáctým zastoupeným jazykem, ale v prvních letech patřilo i k největším jazykovým verzím co do počtu článků (a doposud se drží ve čtvrté desítkce seznamu více než tří set jazyků) a zároveň se esperantisté v nemálo případech zasloužili i o rozvoj dalších jazykových verzí Wikipedie či dokonce Wikipedie jako takové.

2000

■ **Koncem roku 2000** Miroslav Malovec v časopise českých esperantistů *Starto* (číslo 196–197) vyjmenoval pět digitálních projektů, kterým by se podle něj podporovatelé jazyka esperanto měli v příštím desetiletí věnovat v souvislosti s očekávatelným rozvojem internetu: vzorový informační materiál o esperantu, vzorový kurz esperanta, vzorové slovníky, knihovnu esperantské literatury a moderní encyklopedii. Encyklopedie, po které volal, by měla pokrývat všechna témata. Malovec k tomu tehdy v českém překladu napsal: „Lidstvo potřebuje mezinárodní jazyk zejména jako zdroj informací. Jestliže esperanto zůstane jediným z moderních jazyků, který takovou encyklopedii ještě nemá, bude jako mezinárodní jazyk působit nedůvěryhodně, ba dokonce nepoužitelně, jako studna bez vody. Bylo by vhodné začít s *Enciklopedio de Esperanto* [tj. tematická encyklopedie esperantského hnutí z roku 1933], doplnit ji a potom pokračovat kulturami všech národů. Všichni esperantisté mohou pomoci, aby naše encyklopedie byla lepší než ty národní.“

2001

■ **24. 1. 2001** Jen několik dní po zahájení provozu Wikipedie do ní ve Švédsku žijící ruský esperantista Oleg Izyumenko vložil texty svých dvou anglických článků *EsperantoLanguage* (o jazyce esperanto) a *LudovicLazarusZamenhof* (o autorovi esperanta L. L. Zamenhofovi). Tyto texty Oleg Izyumenko původně napsal pro podobnou encyklopedii *GNU-*

Pedia (později *GNE*; neplést s *Nupedia*) iniciovanou průkopníkem svobodného softwaru Richardem Stallmanem ve stejné době jako vznikla Wikipedie. Později sám Stallman vyzval přispěvatele GNUPedia/GNE, aby raději soustředili své úsilí na Wikipedii.

■ **28. 1. 2001** Dalším esperantistou raně aktivním na poli wiki byl Američan Jerry Muelver, který se živil jako autor technické dokumentace a už tohoto dne v rámci webu Unumondo.com zprovoznil vlastní wiki, která se stala první wiki v jazyce esperanto. Popsal to tehdy těmito slovy: „Založil jsem tuto wiki jako něco, co by mohlo být čistě v esperantu a přesto přístupné komukoliv se zájmem o tento jazyk. Wiki je společenství budované lidmi, kteří mezi sebou navzájem spolupracují a pomáhají jeden druhému sdílením svých nápadů. Koncept wiki a myšlenka esperanta se skvěle doplňují. Doufám, že mi pomůžete dělat tento sen den ze dne skutečnějším. -- Jerry MUELVER“ Projekt vlastní wiki, ve které se chtěl věnovat diskuzím, literatuře i zpravodajství, se Muelverovi sice nezdařil, ale poté, co si už 4. 2. založil svou uživatelskou stránku na anglické Wikipedii, sehrál významnou roli v pozdějším rozjezdu její esperantské verze.

■ **únor 2001** Americký student Chuck Smith se začal učit esperanto, o jehož existenci se dozvěděl teprve o měsíc dříve.

■ **duben 2001** Chuck Smith si pod vlivem svého přítele Scotta Moonena zvolil *wiki* jako téma své středoškolské závěrečné práce. Během rešeršování narazil na Wikipedii, myšlenka vytváření encyklopedie prostřednictvím wiki ho zaujala, dokonce tehdy podle svých vzpomínek založil kratičký článek o svém domovském státě Pennsylvanii, ale pak na projekt na několik měsíců zapomněl.

■ **11. 5. 2001** bylo založeno devět nových jazykových verzí Wikipedie, mezi nimi i Wikipedie v esperantu. Byly to ovšem zatím jen adresy bez obsahu a i přesné znění příslušných domén bylo k diskuzi. Jimmy Wales v ní upozornil, že závěr z doby zakládání prvních verzí v březnu byl, že pro označení jazyka se bude používat jeho dvojpísmenný kód podle normy ISO 639-1. Původně navržené slovní názvy jako esperanto.wikipedia.com se proto změnily na názvy typu eo.wikipedia.com.

■ **září 2001** Chuck Smith si znovu vzpomněl na Wikipedii, byl překvapen jejím trvajícím růstem a absencí vandalismu a sám do ní začal (v angličtině) asi měsíc přispívat.

■ **říjen 2001** Chuck Smith si povšiml existence jiných jazykových verzí Wikipedie, mezi nimiž ho zaujalo esperanto, jehož studiu se tehdy, stále ještě jako začátečník, věnoval. Do zatím prázdné úvodní stránky esperantské Wikipedie napsal první větu: „Tio cxi Wikipedio estas en Esperanto.“ (=„Tato Wikipedie je v esperantu.“; jak byla napsaná, obsahuje však tato věta hned dvě jazykové chyby)

■ **5. 11. 2001** Esperantista Stefano Kalb (shodou okolností stejně jako Chuck Smith pocházející z americké Pennsylvanie) udělil souhlas s použitím svých článků, původně napsaných pro jeho vlastní projekt – *Enciklopedio Kalblanda* – ve Wikipedii. Svou vlastní encyklopedii Kalb vytvářel už od roku 1996 a po šesti letech měl hotových 139 článků. Ty se staly solidním základem pro nově se rozjíždějící *Vikipedio en Esperanto* (Wikipedii v esperantu).

■ **6. 11. 2001** Toto datum se tradičně uvádí jako den vzniku esperantské Wikipedie, protože tehdy do ní Chuck Smith převedl rozcestník s odkazy na články z *Enciklopedio Kalblanda*, které se chystal začít v dalších dnech do Wikipedie vkládat.

■ **15. 11. 2001** V tento den vznikl v esperantské Wikipedii první encyklopedický článek – *Modernismo* („Modernismus“) – převedený z podoby stránky ve formátu HTML, v níž byl

součástí Enciklopedio Kalblanda, do wikipedie používaného Wikipedií.

■ **28. 11. 2001** Aby byla umožněna lepší orientace v rodící se encyklopedii, byla úvodní stránka esperantské Wikipedie naplněna esperantským překladem tematického rozcestníku z anglické Wikipedie. Nechyběl na ní ani přívětivý text zvoucí návštěvníky k zapojení se do tvorby encyklopedie.

■ **6. 12. 2001** Po několika málo týdnech práce byl dokončen převod všech 139 článků z Enciklopedio Kalblanda do esperantské Wikipedie, na kterém se podílel Chuck Smith i sám autor textů Stefano Kalb. Tato původně soukromá malá esperantská encyklopedie z konce 90. let tak dala obsahový základ esperantské Wikipedii.

■ **16. 12. 2001** Esperantská Wikipedie již obsahovala 300 stránek, do čehož je ale nutné započíst i navigační a organizační stránky, které přímo neposkytují encyklopedický obsah.

2002

■ **2. 1. 2002** Toto datum je považováno za den zveřejnění esperantské Wikipedie. Chuck Smith udělal projektu reklamu v tehdy populární usenetové diskuzní skupině soc.culture.esperanto a představil jej tam slovy: „Začali jsme internetovou wiki encyklopedii (Wikipedie) a teď máme 150 článků!“

■ **2. 1. 2002** Američan Brion Vibber (esperantista od roku 2000) poprvé edituje Wikipedii, a to konkrétně její verzi v esperantu. Vložil do ní rovnou celý nový článek, a sice s názvem *Unikodo* – tedy pojednávající o standardu Unicode, který jen týden nato pomohl zavést do softwaru, na kterém Wikipedie běžela (viz Kapitola 3).

■ **13. 1. 2002** Chuck Smith byl v e-mailové konferenci tázán na příčiny raného úspěchu esperantské Wikipedie. Zároveň s ním byla oslovena ještě komunita španělské, nizozemské a polské Wikipedie. Ve své odpovědi zmínil dosavadní genezi projektu včetně problémů s kódováním znaků. Mezi faktory úspěchu zmínil skutečnost, že esperantská komunita disponuje velkým množstvím literatury, ale nevygenerovala dosud ještě žádnou vlastní všeobecnou encyklopedii. Vypíchl rovněž nezvykle mezinárodní složení komunity přispěvatelů: Ve Wikipedii právě tehdy působilo 13 wikipedistů ze 7 zemí (Brazílie, Katalánsko, Čína, Francie, Německo, Rusko, USA).

■ **15. 1. 2002** Na první výročí vzniku Wikipedie (tzv. „Den Wikipedie“) se zpráva o esperantské Wikipedii objevila v esperantském časopise *Eventoj* č. 223 (vydávaném v Maďarsku) a v online newsletteru NUN (editovaném ve Švédsku).

■ **26. 1. 2002** Esperantská Wikipedie měla 300 článků.

■ **1. 3. 2002** V Nizozemsku vyšlo březnové číslo mezinárodního časopisu *Esperanto* a postupně se dostávalo do schránek svých odběratelů. Z informací rozeslaných wikipedisty v lednu sestavila redakce časopisu třívětou zprávu otisknutou v rubrice *Fake* („Odborně“). Tam si jí všimnul jeden z čtenářů, brněnský esperantista Miroslav Malovec, který se tak poprvé dozvěděl o existenci Wikipedie a – dle vlastních vzpomínek – „hned se do ní přihlásil“ (tj. do její esperantské verze). Celý text zprávy zněl (v českém překladu): „WIKIPEDIE: Ve snaze o opravdovou a aktuální esperantskojazyčnou encyklopedii Chuck Smith z USA, Jerry Muelver, Stefano Kalb a další pomocníci společnými silami spustili internetový projekt na adrese <http://eo.wikipedia.com/>. Množství hotových článků/stránek roste ze dne na den a už přesáhlo 150! Hlavní výhodou projektu je, že každý může přidávat nová heslová

slova a texty přímo přes internet a bezplatně toto společné dílo používat.“

■ **25. 3. 2002** Esperantská Wikipedie měla 1000 článků.

■ **14. 4. 2002** Miroslav Malovec zřejmě poprvé editoval esperantskou Wikipedii. Tato editace se nezachovala, nicméně lze ji rekonstruovat na základě zachovaného protokolu o změnách. V neděli kolem poledne si přečetl návod na stránce *Kiel Redakti Paĝon* („Jak editovat stránku“), hned podle něj postupoval a vložil do Wikipedie text začínající hlavičkou „Komenio (1592-1670)“ a pokračující v esperantu napsaným životopisem Jana Amose Komenského (zjevně sestaveným již dříve pro nějakou komeniologickou esperantskou akci). Tlačítko *Editovat* pak stiskl ještě podruhé, aby odmazal návod na editování stránky, který vedle jeho textu zůstal – čímž ho ovšem nedopatřením úplně odstranil z Wikipedie (a nahradil svým textem o Komenském). Tohoto nedopatření si každopádně už za tři a půl hodiny povšiml jiný wikipedista, přesunul Malovcův text do samostatného článku nazvaného *Johano Amoso KOMENIO* a následně pod názvem „Kiel Redakti Paĝon“ obnovil původní návod na editování stránek. Princip wiki tak u Miroslava Malovce zafungoval v plné kráse hned napoprvé.

■ **15. 4. 2002** V pondělí večer následovalo založení vlastní uživatelské stránky „Miroslav MALOVEC“, ve které prezentoval svůj záměr těmito slovy: „Miroslav Malovec (nar. 1953) z města Brna, kde se nachází nejstarší [esperantský] klub v bývalém Rakousku (založen 1901). Redaktor Starta, věstníku Českého esperantského svazu, spolupracovník nakladatelství KAVA-PECH, pro které převedl do počítače nebo editoval množství esperantem psaných děl. Snaží se digitalizovat a tak zachránit stará esperantem psaná díla vydaná v Česku a zpracovávat rukopisy z větší části už zemřelých esperantistů. Také chce udělat encyklopedii [sic!] esperantského hnutí v Česku, popsat na internetu česká města a jejich památky.“ Po zbytek večera se pak rovnou jal tuto misi naplňovat, když se naučil vkládat do článků odkazy na jiné články, upravil článek *Literaturo* a založil nový článek *Jaroslav HAŠEK*.

■ **16. 4. 2002** Z večera tohoto úterka pochází nejstarší donek v esperantské Wikipedii dochovaná editace Miroslava Malovce. Jde o drobné úpravy textu článku *Jiří Kořínek* (tehdy ještě nazvaném *Jiri KORINEK*) provedené poté, co mu Stefano Kalb pomohl jeho text pod tento název přesunout z článku *Literaturo*, kde jím původně po vzoru nedělního nedorozumění opět přepsal původní obecný text o podstatě literatury. Téhož dne pak ještě do Wikipedie vložil životopisy literárně činných českých esperantistů Miloše Lukáše, Rudolfa Hromady a Tomáše Pumpra.

■ **17. 4. 2002** Ve středu večer pokračoval Malovec v editacích esperantské Wikipedie, když v souladu se svým deklarovaným plánem založil tentokrát článek o českém městě *Karlovy Vary*, jehož text jím zjevně byl sepsán již dříve pro nějakou jinou příležitost. Tehdy také na diskuzní stránce tohoto článku (dosud zachované) obdržel zřejmě první zprávy od Chucka Smithe, který ho upozorňoval na chybné zobrazení diakritických znaků ve zkopírovaném textu a pravidla používání wikisyntaxe pro odsazování odstavců a tvorbu seznamů. Zároveň mu doporučoval kontrolu správného zobrazení prostřednictvím funkce „Náhled“ před uložením textu. Do doby zavedení vizuálního editoru šlo vlastně na Wikipedii o dosti běžné začátečnické chyby.

■ **26. 4. 2002** Wikipedie v esperantu dosáhla mety 1500 článků. Podle tohoto kritéria šlo tehdy o čtvrtou největší ze všech jazykových verzí, hned po angličtině, španělštině a polštině. Přispívalo do ní tehdy 33 wikipedistů z 15 zemí.

■ **27. 4. 2002** Chuck Smith dal interview esperantskému vysílání polského rozhlasu (*Ra-*

dio Polonia), které opět přispělo ke zvýšení popularity Wikipedie mezi esperantisty. Nezábránila tomu ani drobná jazyková nedorozumění, která jsou patrná z přepisu rozhovoru, a zejména pak z jeho dochovaného audiozáznamu, způsobená tehdy ještě nedostatečným Chuckovým kontaktem s mluveným esperantem.

■ **1. 5. 2002** V tento den fungovalo vedle anglické ještě 23 dalších jazykových verzí Wikipedie. Některé z nich, jako maďarština a hebrejšтина, měly ovšem dosud pouze jediný článek a budoucí česká Wikipedie na seznamu ještě vůbec nefigurovala, protože tehdy ještě byla úplně prázdná. Esperantská verze Wikipedie měla v té době již 1789 článků, což znamenalo 45,7% nárůst oproti předchozímu měsíci – za jediný měsíc v ní přibylo 561 nových článků, což bylo největší tempo růstu ze všech jazykových verzí.

■ **3. 5. 2002** Esperantská Wikipedie předčila počtem článků i prestižní Wikipedii německou. Tento stav ale trval jen krátce, do konce května, kdy ji německá Wikipedie opět předběhla.

■ **12. 5. 2002** Miroslav Malovec na základě svých čerstvých zkušeností otiskuje článek o Wikipedii v časopise českých esperantistů *Starto* (číslo 203), jehož je redaktorem.

■ **26. 5. 2002** Wikipedie v esperantu měla již 2266 článků. Z této doby se zachoval jejich úplný seznam, z něhož namátkou vybíráme: *Gaston WARINGHIEN* (francouzský esperantista), *KAVA-PECH* (české nakladatelství), *Akada Lingvo* („akkadština“), *Entjera Nombro* („celé číslo“), 1869 (rok).

■ **20. 7. 2002** Podle evidence wikipedistů na stránkách esperantské Wikipedii měl tento projekt již 44 registrovaných přispěvatelů ze 17 zemí: Austrálie, Brazílie, Česko, Čína, Francie, Gruzie, Itálie, Japonsko, Kanada, Mexiko, Německo, Norsko, Polsko, Rakousko, Rusko, Španělsko (Katalánsko), USA. Dosud jediným přispěvatelem z Česka byl Miroslav Malovec.

■ **30. 7. 2002** Esperantská Wikipedie byla podle počtu 3100 článků zařazena na desáté místo seznamu největších wiki na světě.

■ **15. 9. 2002** V esperantském časopise *Eventoj* vydávaném v Maďarsku (číslo 238) opět vyšel článek o esperantské Wikipedii.

■ **15. 11. 2002** byla esperantská Wikipedie Brionem Vibberem převedena na nový software (a zároveň s tím i na novou adresu eo.wikipedia.org – více o tom viz Kapitola 3). K převodu došlo hned den po české Wikipedii, která na rozdíl od své velké esperantské sestry v těchto dnech teprve získávala své první články (více viz Kapitola 5).

■ **19. 11. 2002** Chuck Smith navrhuje, aby i v novém softwaru MediaWiki bylo umožněno psát texty v esperantu s využitím spřežek s písmenem „x“, protože správné znaky s diakritikou je na mnoha platformách často obtížné napsat. Toto usnadnění pro esperanto pak v softwaru Wikipedie vydrželo jako výjimka až do roku 2016, kdy už ho dokázalo plně nahradit rozšíření *Univerzální výběr jazyka* fungující přímo v prohlížeči uživatele a umožňující wikipedistům používat virtuální klávesnice všech podporovaných jazyků.

2003

■ **2. 1. 2003** Rok po rozjezdu esperantské Wikipedie v ní bylo zapsáno 51 wikipedistů, z nichž dvacet bylo „velmi aktivních“ (tj. přispívajících více než stovkou editací za měsíc). Společnými silami se jim podařilo napsat již 4200 encyklopedických článků.

■ **9. 1. 2003** Do svého blogu na rané sociální síti LiveJournal si Chuck Smith zapsal, co se mu povedlo udělat v posledních dvou letech: Začal se učit esperanto, zorganizoval esperantské víkendové setkání ve Filadelfii, v listopadu 2001 založil esperantskou Wikipedii, která nyní má víc než 4000 článků, od července do prosince procestoval 13 zemí (zejména evropských, ale i Brazílii a Turecko), přičemž v Turecku reprezentoval mladé esperantisty na Evropském festivalu mládeže, přeložil už polovinu nového online kurzu esperanta *lernu!* do angličtiny a nyní čerstvě na plný úvazek pracuje jako dobrovolník v ústředí Světové esperantské mládežnické organizace v Rotterdamu.

■ **17.–20. 2. 2003** proběhla na esperantské Wikipedii diskuze, v níž bylo Miroslavu Malovcovi vyčítáno, že vkládá (byť se souhlasem autorů) do Wikipedie terminologické slovníky (z oborů zpracování kůže a betonářství), protože Wikipedie má být encyklopedie a ne slovník. Do online slovníku ReVo, jak mu navrhovali, ale Malovec odmítal přispívat s odůvodněním, že tam vždy musí na schválení svých úprav čekat několik dní a často se nakonec dozví, že jeho příspěvek bylo odmítnut kvůli nějaké drobné syntaktické chybě. Evidentně se na Wikipedii už cítil mnohem více „doma“.

■ **19. 2. 2003** Chuck Smith Miroslavu Malovcovi navrhl, aby začal do esperantské Wikipedie zapracovávat hesla získaná digitalizací encyklopedie *Enciklopedio de Esperanto* z roku 1933 (přibližně 2500 hesel), do čehož se pak Malovec skutečně pustil.

■ **22. 2. 2003** Brion Vibber potvrdil, že stále pracuje na vylepšení systému pro převod jazykových verzí Wikipedie ze starého softwaru do nového, díky kterému by mohl všechny zbývající weby dosud využívající software UseMod (a doménu s příponou .com) převést do nového softwaru najednou a plně automaticky. Migrace jednotlivých jazyků (stránek a uživatelských účtů) na nový software v této době ještě stále probíhala ručně a bez pevně daného plánu a dokončení programu, který by to umožňoval provést ihned a automaticky, bylo s nadějí vyhlíženo dlouhé měsíce. Ve svém e-mailu z tohoto dne Chuck Smith navrhl, že to s Brionem může brzy probrat osobně při příležitosti účasti na esperantském semináři na MIT v dubnu.

■ **15. 3. 2003** Chuck Smith požádal Jimmyho Walese o právní pomoc v souvislosti s právními výhrůžkami od esperantisty, kterému se nelíbilo, jak o něm jeden z wikipedistů do encyklopedie píše, a žádal sdělení kontaktních údajů tohoto přispěvatele. Do sporu osobně zasáhl Brion Vibber, který dotyčnému odepsal v esperantu, namísto vedení sporů ho vyzval ke spolupráci na lepší podobě dotyčného článku a pro případ potřeby mu zástupně nabídl své e-mailové a poštovní spojení.

■ **19.–26. 4. 2003** V kampusu univerzity MIT v americkém Bostonu proběhl školicí seminář uskupení *Esperanto@Internet* v rámci Světové esperantské mládežnické organizace s tématem *Rete Lerni* („Učit se po síti“). Wikipedie sice nebyla oficiálně na jeho programu, ale mezi účastníky semináře bylo množství technicky zdatných esperantistů, kteří již tehdy přispívali do esperantské Wikipedie, takže i na toto téma jistě přišla řeč. Setkali se zde osobně mj. Brion Vibber, Chuck Smith, Jacob Schwartz a Oleg Izyumenko.

■ **13. 10. 2003** Wikipedie v esperantu měla už přes 9000 článků a působilo v ní téměř 100 wikipedistů z 25 zemí.

2004

■ **25. 2. 2004** V tiskové zprávě „Wikipedie obsahuje 500 000 článků v 50 jazycích“ se uvádí, že deset verzí Wikipedie již překonalo hranici 10 000 článků (mezi nimi na desátém místě byla i esperantská Wikipedie s 11 000 články) a v dalších osmnácti jazycích existuje více než 1000 článků.

5. Česká Wikipedie

Česká Wikipedie je největší českojazyčnou encyklopedií všech dob, a to už od roku 2011, kdy svým rozsahem překonala Ottův slovník naučný. V současnosti obsahuje už více než půl milionu článků a řadí se tak současně do třetí desítky největších jazykových verzí Wikipedie.

Vznik a počáteční rozvoj české Wikipedie je úzce svázán s esperantem a činností zahraničních a brzy nato i českých esperantistů, kteří sice nacházeli uplatnění na již dříve fungující Wikipedii v esperantu, ale rozhodli se své nadšení použít i pro rozjezd Wikipedie v českém jazyce. Tato stopa dnes již není tolik zřetelná, ale byli si je vědomi i první neesperantští správci české Wikipedie.

Esperantskou a českojazyčnou komunitu Wikipedie propojuje osoba Miroslava Malovce, kterého celoživotní zájem o literaturu dovedl k tomu, že se nejen stal jedním z prvních českých wikipedistů (a dost možná prvním ne-informatikem mezi nimi), ale později souhlasil i s návrhem, aby se doposud skomírajícímu projektu pokusil vdechnout život mj. překladem jeho uživatelského rozhraní a návodů do češtiny – z esperanta. I díky tomuto jazykovému vlivu se dnes encyklopedie česky nazývá *Wikipedie* (nikoliv jako anglicky *Wikipedia*) a přispěvatelům se říká *wikipedisté* (zpočátku po vzoru esperanta dokonce *wikipedi-isté*).

Miroslav Malovec se souhrou okolností stal dokonce i prvním správcem české Wikipedie, ale nikdy se tomuto úřadu aktivně nevěnoval a dodnes považuje svou roli v jejím zrození za spíše vedlejší, byť milou a symbolickou. Dodnes je nicméně komunitou české Wikipedie považován za jejího zakladatele a v roce 2014 mu za jeho zásluhy bylo uděleno čestné členství ve spolku Wikimedia Česká republika.

2001

■ **14. 11. 2001** Podle tento den zveřejněného přehledu právě vznikla více než stovka nových wiki v různých jazycích, které byly zřízeny jako prázdné s nadějí, že některé z nich časem začnou lidé plnit a vzniknou tak z nich plnohodnotné jazykové verze encyklopedie Wikipedie. Mezi takovými prázdnými, nově vzniklými weby už byla i stránka s adresou cs.wikipedia.com určená pro budoucí českou Wikipedii.

■ **27. 11. 2001** Esperantista Chuck Smith měl už od okamžiku založení esperantské Wikipedie v úmyslu šířit prostřednictvím esperanta myšlenku zakládání Wikipedií i v dalších národních jazycích. Mezi svými plány v diskuzi s jinými wikipedisty uvedl „propagaci v diskuzní skupině soc.culture.esperanto, v klubech na serveru Yahoo!, v katalogu DMOZ a v národních a mezinárodních esperantských časopisech“. Kromě esperantské Wikipedie měl zájem touto cestou propagovat i Wikipedii jako takovou, protože si povšiml, že „esperantisté jsou ten typ lidí, kteří snáze než jiní pochopí potenciál myšlenky jako je Wikipedie“.

2002

■ **3. 5. 2002** Český propagátor svobodného softwaru a kolaborativních projektů, Hynek Hanke, po měsíční zkušenosti s anglickou Wikipedií (viz Kapitola 2) zveřejnil na populárním počítačovém webu Živě.cz článek s názvem *Wikipedia: Svobodná encyklopedie*. Nijak zvláště nevystupoval z řady jeho minulých a budoucích článků týkajících se Linuxu, softwarových patentů, cenzury či hackerské kultury, ale pro Wikipedii znamenal vůbec její první představení české internetové veřejnosti. Článek se přitom vůbec nezabýval jinými jazyky, natožpak češtinou, a považoval ještě Wikipedii za de facto čistě anglickojazyčný projekt. Anglická Wikipedie měla v té době asi 30 000 článků a každý den přibývalo dalších 120. V diskuzi pod článkem vyvolala Wikipedie rozporuplné reakce, ale Stanislav Brožek tam v 9:43 ostatním čtenářům navrhl „místo tradičních hloupých diskusí založit českou verzi“ Wikipedie, což následně sám udělal a už v 10:19 do diskuze napsal: „Tak tedy adresa je <http://cs.wikipedia.com/>“. Na to večer reagoval autor Hynek Hanke, který upozornil na překlep v adrese („dvojitě w na začátku“), ale zároveň vyjádřil pochyby o realizovatelnosti takového projektu a namísto toho doporučil českým čtenářům práci na rozšiřování existujícího svobodného anglicko-českého slovníku.

■ **3. 5. 2002** Prvním přispěvatelem české Wikipedie se v toto páteční ráno stal Stanislav Brožek z Roudnice nad Labem, když se do ní proklikal z článku Hynka Hankeho přes anglickou Wikipedii. Česká verze encyklopedie byla tehdy ještě prázdná a Stanislav Brožek do ní vložil povzbuzení všem svým následovníkům, jehož text se dodnes zachoval v české Wikipedii jako *revize č. 1*: „Takze Cesi, do toho!!! ;-).“ Tuto větu buď hned, nebo v nejbližších dnech rozšířil o další výzvu: „Tak první, co musíme vyřešit bude kodování našeho mileho jazyka .. diskuse ke kódování“. Jméno *Stanislav Brožek* nebylo v souvislosti se vznikem české Wikipedie veřejně známo do doby, než se jej v roce 2023 povedlo identifikovat a vypátrat autorovi této publikace, načež se s jeho pomocí podařilo sestavit řetězec důkazů, které tuto hypotézu potvrzují. Tehdy se také ukázalo, že ironií osudu si dotyčný pouze matně vybavoval, že „tehdy do Wikipedie nějak drobně vrtal“, ale nikdy si nebyl vědomý toho, že se tím zařadil na úplný začátek dlouhé šňůry drobných příspěvků mnoha podobných lidí, které po dvaceti letech daly dohromady bezkonkurenčně nejlepší encyklopedický zdroj na českém internetu.

■ **3. 5. 2002** Téhož dopoledne českého času založil Stanislav Brožek i novou stránku *Kultura*, odkazovanou z krátkého seznamu základních témat („kategorií“) pod jeho uvítacím textem na hlavní stránce. Obsahem stránky byly dva odkazy – *Cesky jazyk* a *Hudba* – které však oba zatím nikam dál nevedly. Minutu poté vznikl ještě podobně krátký článek *Veda*.

■ **6. 5. 2002** V pondělí ráno provedl dvě úpravy článku *Veda* editor používající přezdívku *Amadeus*, jehož identita však zatím zůstává neznámá. Mohlo jít o dozvuky článku a diskuze z Živě.cz.

■ **6. 5. 2002** Stanislav Brožek se po víkendu k české Wikipedii vrátil a v pondělí večer, už pod přezdívkou *CZonkin*, založil stránku *Diskuse Ke Kódování* [sic!]. V ní navrhl a zároveň na textu svého návrhu vyzkoušel možné moderní řešení tehdy ještě všudypřítomného problému s podporou české diakritiky v prostředí počítačů: „Co říkáte kódování podle Unicode? To by takový příliš žlutoučký kuň, jež úpěl dábelské ódy mohl být spokojen ... :-).“ V rámci historicky první proběhlé *diskuze* na české Wikipedii na to zareagoval *Amadeus* slovy (psanými už zase bez diakritiky): „Napad zajímavý, ale pro odkazy asi nefunkční, jak je vidět níže podle nezobrazených otazníku :-).“ Otazníky tehdy používaný software UseModWiki (více o něm viz Kapitola 3) zobrazoval za odkazy vedoucími na neexistující

články a ze slov využívajících jiné znaky než ze západoevropských abeced odkazy nevyrobil. Nemožnost zapisovat encyklopedii správnými znaky se ukázala být pro mnoho jazyků nepřekonatelným omezením, vedlo to k dočasnému exodu některých jazykových verzí (např. polština) na jiné servery s jednoúčelově upraveným softwarem a pravděpodobně i k oddálení rozjezdu dalších jazykových verzí Wikipedie včetně té české. Dalšími faktory mohla být absence českého uživatelského rozhraní a návodu k jeho použití, byť tyto nedostatky tehdejší první technicky zbláhli nadšenci nijak neakcentovali.

■ **8. 5. 2002** Příspěvek Amadea v diskuzi o kódování českých znaků z tohoto data zůstal zřejmě na dalšího půl roku poslední užitečnou editací v české Wikipedii.

■ **10. 5. 2002** Česká Wikipedie měla všehovšudy dva články, které obsahovaly alespoň jednu čárku a proto se započítávaly do metriky zvané *comma count*. Jednalo se nejspíše o hlavní stránku (*HomePage*) a *Diskusi Ke Kódování*.

■ **17. 5. 2002** Dva Slovinci, Matej Korbel a Jan Sarenik, se připojili k projektu Nupedia a projevili zájem o jeho propagaci a překlad do slovenštiny, když předtím měli v úmyslu na gymnáziu v Banské Bystrici spustit svůj vlastní podobný web nazvaný *SYS*. Dostalo se jim odpovědi od samotného Jimmyho Walese, ale jak se jejich plány dále vyvíjely, není známo.

■ **23. 5. 2002** Tento den přidal Lars Aronsson ze Švédska odkaz na českou Wikipedii do seznamu jazyků na hlavní stránce (anglické) Wikipedie, s komentářem *started on 3 May 2002* („začala 3. května 2002“) a shrnutím editace *Introducing the Czech Wikipedia* („Představujeme českou Wikipedii“). Dvacet minut poté minut poté Brion Vibber přidal k položce na seznamu vedle slova *Czech* ještě označení *Český* – sice ne úplně vhodně zvolené, ale zato se správnou diakritikou.

■ **25. 5. 2002** O tom, že drobný rozvoj české Wikipedie na začátku května neušel pozornosti projektové komunitě, svědčí i zmínka Larse Aronssona o dva dny později o tom, že „jiné právě rostoucí jazyky jsou čeština a interlingua“.

■ **5. 6. 2002** vznikla na české Wikipedii prázdná stránka *Chemie*, vzniklá nejspíše prostřednictvím jednoho z už existujících *otazníčkových* (dnes bychom řekli *červených*) odkazů na hlavní stránce. Autor této editace není znám.

■ **15. 7. 2002** Zakladatel esperantské Wikipedie, Američan Chuck Smith, se vydává na půlroční cestu do Brazílie a do Evropy s úmyslem propagovat tam Wikipedii. Využíval přitom též mezinárodní komunity mluvčích esperanta, která stála za rychlým rozvojem esperantské Wikipedie. V plánu měl i návštěvu České republiky. V jednotlivých státech se účastnil setkání esperantistů, přednášel na nich a rozvíjel spolupráci s jednotlivci, které myšlenka Wikipedie zaujala. Pro tehdy ještě nízkou dostupnost internetu byl také častým hostem v tehdy populárních internetových kavárnách, včetně těch českých.

■ **30. 7. 2002** možná vznikly na české Wikipedii další prázdné stránky, a to všechny ty, na které vedl funkční odkaz z hlavní stránky (neobsahovaly tedy diakritiku nezápadního typu), tj. *Cestování*, *Instituce*, *Obchod*, *Společnost* a *Zábava*. Je pravděpodobné, že i tyto stránky postrádaly jakýkoliv obsah.

■ **6.–8. 11. 2002** Švédský wikipedista Lars Aronsson se zúčastnil konference *Electronic Publishing* pořádané v Karlových Varech německou univerzitou TU Chemnitz. Tématem konference byly *Technologické interakce* a Aronsson do programu přispěl přednáškou na téma „můj rok zkušeností s provozem rozsáhlé wiki“, v níž pojednával o obecné švédskojazyčné wiki *Susning.nu*, kterou provozoval od roku 2001 do roku 2009. Zmínil se ale i o technologii wiki obecněji, včetně Wikipedie. Konference se podle seznamu přednášek

zúčastnilo i několik málo Čechů, její sborník včetně Aronssonovy přednášky vyšel pod názvem *Proceedings of the 6th Interational ICCC/IFIP Conference on Electronic Publishing* a Aronssonovo vystoupení se tak zřejmě stalo první veřejnou prezentací Wikipedie na českém území. Americký esperantista Chuck Smith, který se v rámci své cesty po Evropě chystal přijet právě 8. listopadu na jinou konferenci do sto kilometrů vzdálených Dobřichovic navrhl v předstihu tento den pro „mezinárodní setkání wikipedistů“ v Česku, ale zůstalo jen u návrhu.

■ **8.–10. 11. 2002** Americký esperantista Chuck Smith se v rámci své propagační cesty po Evropě zúčastnil 10. ročníku víkendové *Konference o užití esperanta ve vědě a technice* („Konferenco pri Aplikoj de Esperanto en Scienco kaj Tekniko“), krátce *KAEST 2002*, ve středočeských Dobřichovicích. Akce se mu stala příležitostí k osobnímu setkání s českým esperantistou Miroslavem Malovcem, se kterým tehdy už půl roku spolupracoval na tvorbě esperantské Wikipedie. V pátek 8. 11. Chuck Smith v rámci konferenčního programu přednášel v esperantu na téma *Vikipedio: Multlingva Reta Enciklopedio* („Wikipedie: Mnohojazyčná internetová encyklopedie“) a text jeho přednášky později vyšel s českým, anglickým a německým resumé ve sborníku *Fakaj Studoj en Esperanto* („Odborné studie v esperantu“) vydaném pořádatelstvím nakladatelství KAVA-PECH českého esperantisty Petra Chrdleho.

■ **10. 11. 2002** V šest hodin večer v neděli po skončení konference KAEST napsal Chuck Smith dvojjazyčně esperantsko-anglicky do e-mailové konference Intlwiki-L zprávu o tom, že tento den hovořil s Miroslavem Malovcem, který chce začít českou Wikipedii („komenci la ĉeĥan Vikipedion“ – „start the Czech Wikipedia“). Protože však Malovec hovoří pouze česky a esperantem, zajímal se Smith, zda by bylo možné překládat potřebné texty z esperanta. Zmínil se, že se chystá Malovce za pár dní u něj doma navštívit, aby mu českou Wikipedii pomohl spustit. Za pár hodin se mu dostalo odpovědi – též dvojjazyčné – od Briona Vibbera, který jeho úmysl uvítal a hned se jal ověřovat, zda je esperantský překlad tehdejšího softwaru Wikipedie dostatečně aktuální, aby ho bylo možné použít jako výchozí při přípravě Wikipedie v češtině.

■ **10. 11. 2002** Velikost české Wikipedie se od nesmělých prvních pokusů z května až dosud nezměnila – i po půlroce stále obsahovala pouze 2 články s alespoň jednou čárkou v textu.

■ **12. 11. 2002** ráno Miroslav Malovec píše Chuckovi Smithovi přes Wikipedii dotaz, zda obdržel jeho zprávu o tom, že ho bude čekat ve středu (tj. 13. 11. 2002) na nádraží [nejspíše v Brně] u vlaku v 17:31.

■ **12. 11. 2002** Chuck Smith večer evropského času do diskuze mezinárodní Wikipedie píše, že nepotkal v Česku nikoho, kdo by očekával, že mezinárodní kód používaný pro češtinu na Wikipedii je „cs“ a nikoliv očekávanější „cz“. Podívoval se tomu prý dokonce i jím oslovený český příznivce Linuxu, proto Chuck Smith navrhl změnu označení projektu (a domény) na „cz“. Zároveň se otázal, zda by nebylo možné stávající zárodek české Wikipedie převést na nový software (MediaWiki) ještě před tím, než na jejím dalším rozvoji příštího dne začne s Malovcem pracovat.

■ **13. 11. 2002** po poledni Chuck Smith v dalším e-mailu opakuje, že nevěří, že by někoho v Česku napadlo hledat českou Wikipedii pod kódem „cs“ namísto „cz“, a zdůrazňuje, že by rád tento problém vyřešil do večera, kdy na rozvoji projektu začne pracovat. Při této příležitosti také dodává, že většina lidí v Evropě je mnohojazyčných a proto je přesvědčen, že doména www.wikipedia.org musí být uvolněna pro jazykový rozcestník a anglická Wi-

kipedie přesunuta pod samostatnou doménu. V reakci na Smithovy zprávy odepisuje jiný diskutující, Pierre Abbat, že „cs je jazyk; CZ je země; CS byl kód pro Československo, které se rozdělilo na CZ a SK; sk/SK je země i jazyk“ a k tomu uvádí další podobné příklady, kde kódy zemí nesouhlasí s kódy jazyků, kterými se v nich hovoří. Toby Bartels k tomu dodává, že návrhu nelze vyhovět, protože je nutné dávat si pozor na konflikty – co kdyby bylo „cz“ kódem nějakého (jiného) jazyka?

■ **14. 11. 2002** proběhl převod české Wikipedie ze softwaru UseModWiki do moderního softwaru MediaWiki. Z této doby pochází také nejstarší dochovaná verze české Wikipedie (revize č. 1), která nese americkou IP adresu 209.162.23.58 (podle všeho patříci tehdy Brionu Vibberovi) a v esperantu napsané shrnutí *Kopiita el malnova retloko* („Zkopírováno ze staré webové stránky“). O jedenáct minut potom následovala další editace se shrnutím *Tradukhelpo* („Pomoc s překladem“), kterou Brion Vibber poskytl Miroslavu Malovcovi odkaz na soubor s esperantským překladem rozhraní MediaWiki, aby na jeho základě mohl pořídit překlad do češtiny. Společně se změnou softwaru se tehdy podle zažitého pravidla změnila i adresa české Wikipedie ze staré cs.wikipedia.com na současnou cs.wikipedia.org. Historie editací hlavní stránky nemohla být zachována, protože už tehdy nebyla dostupná – starý software neudržoval historické verze stránek v paměti déle než jeden či dva měsíce. Pevod české Wikipedie na nový server Brion Vibber krátce na to potvrdil editací na Meta-Wikipedii, kde k české Wikipedii připsal poznámku „Běží na novém serveru, ale rozhraní ještě není plně lokalizováno. Tato wiki zatím ještě není aktivně používána.“

■ **14. 11. 2002** Jen devět hodin po Vibberovi vložil Malovec do hlavní stránky české Wikipedie svůj český překlad úvodních textů a oborového rozcestníku, které převzal z esperantské Wikipedie.

■ **15.–17. 11. 2002** O tomto víkendu probíhal v Praze kongres Českého esperantského svazu, kterého se spolu s Miroslavem Malovcem zúčastnil i Chuck Smith, který tam měl přednášku. Malovcem redigovaný časopis Starto (č. 4/2002) o tom později informoval slovy: „Americký host Chuck Smith informoval o [esperantské] internetové encyklopedii Wikipedie, kterou založil právě před jedním rokem; navrhl také, aby informování o esperantu směřovalo vždy ke konkrétním cílovým skupinám, např. studenti, učitelé, dopisující si apod.“

■ **17. 11. 2002** Chuck Smith požádal Briona Vibbera o aktuální soubor s esperantskými texty rozhraní MediaWiki „jako je ten na <http://cs.wikipedia.org/>“, vzápětí ho dostal a jeho kopii umístil k dalším úpravám do jedné ze stránek esperantské Wikipedie.

■ **18. 11. 2002** Chuck Smith si dodatečně do své uživatelské stránky na Wikipedii poznačil, že ve dnech 17.–20. 11. pobývá v Brně v Česku (tj. u Miroslava Malovce).

■ **19. 11. 2002** Chuck Smith propojil uživatelské stránky uživatele *Mirek* na esperantské a české Wikipedii mezijazykovým odkazem.

■ **21. 11. 2002** Chuck Smith v poledne tohoto dne zanechal Miroslavu Malovcovi na esperantské Wikipedii zprávu o tom, že navzdory dopravním problémům ve Vídni nakonec úspěšně dorazil do své další destinace ve Slovinsku.

■ **21. 11. 2002** Dle aktualizované statistiky měla česká Wikipedie tohoto dne již celkem 5 článků obsahujících alespoň jednu čárku.

■ **22. 11. 2002** Chuck Smith oznámil v e-mailové konferenci Intlwiki-L, že začal v prostředí Wikipedie tvořit návod pro lidi, kteří chtějí (obdobně jako Miroslav Malovec) pomoci zalo-

žit její verzi v novém jazyce, a vyzývá ostatní ke spolupráci na něm.

■ **23. 11. 2002** Brion Vibber už v e-mailu do e-mailové konference Intlwiki-L zmiňuje českou verzi mezi dvěma ostatními (japonština a korejština), pro které připravil fulltextové hledání s podporou standardu UTF-8 bez ohledu na velikost písmen, což v té době ještě standardními prostředky použitého programovacího jazyka nebylo možné správně provádět. Zároveň se přitom už tehdy názvy stránek Wikipedie musely povinně psát s velkým počátečním písmenem.

■ **24. 11. 2002** V nejstarší dochované archivní kopii hlavní stránky cs.wikipedia.org z tohoto dne se nachází české navigační odkazy, české přivítání, český index témat a esperantsko-anglický návod k tomu, jak prostřednictvím dvou wikistránek *Language.php* a *LanguageEo.php* přeložit rozhraní do češtiny. Zároveň je ještě na stránce anglická hlavička a patička a anglické levé menu. Podle barvy odkazů v tuto chvíli existovaly vedle stránky *Main Page* („Hlavní strana“) také stránky *Jak vytvořit článek*, *Jak redigovat stránku*, *Astronomie*, *Biologie*, *Filozofie*, *Lingvistika* a dvě technické stránky *Language.php* a *LanguageEo.php*.

■ **26. 11. 2002** Česká Wikipedie převedená do softwaru MediaWiki měla (podle změněné metodiky) celkem 11 článků.

■ **6. 12. 2002** Česká Wikipedie měla 13 článků.

■ **7. 12. 2002** Chuck Smith, inspirován dalšími zkušenostmi z cest, volá po programu, který by umožňoval připravovat si editace článků Wikipedie bez připojení k internetu. K myšlence ho prý přivedl ruský esperantista, který měl v úmyslu začít tvořit svou vlastní esperantskou encyklopedii na CD, protože si nemohl dovolit být neustále online, aby mohl spolupracovat na Wikipedii. Při stejné příležitosti Chuck Smith vyjádřil obavu, že bez takového offline klienta „NIKDY“ nebudeme mít českou Wikipedii, protože dle jeho pozorování je v Česku „komunikační monopol a všichni lidé, kromě velkých společností, musí platit za internet po minutách a i pro průměrného Čecha dost vysoké ceny“.

■ **12. 12. 2002** Rudolf Pecinovský, nestor výuky programování a autor odborných informatických publikací, který se zařadil k prvním přispěvatelům české Wikipedie, se pod přezdívkou Rudyment v diskuzi k hlavní stránce anglické Wikipedie táže, proč z ní dosud nevede odkaz na českou Wikipedii.

■ **27. 12. 2002** Česká Wikipedie měla 15 článků.

■ **31. 12. 2002** Miroslav Malovec e-mailem posílá dokončený český překlad rozhraní softwaru MediaWiki, pořízený z esperanta, Brionu Vibberovi. Doplnuje ho dopisem, který v českém překladu zní: „Vážený kolego, Chuck Smith mi pomohl založit českou verzi Wikipedie a dal mi anglicko-esperantský text, jehož část jsem měl přeložit do češtiny a poté vám poslat. Dnes jsem dokončil překlad tohoto 20stránkového textu, posílám vám ho a prosím, abyste ho nahrál do české verze, kde je nyní všechno anglicky. Překlad je nutně považovat za provizorní, protože teprve až uvidím překlad uvnitř programu, uvidím jeho chyby a nedostatky. S přáním pěkného Nového roku zdraví Miroslav Malovec.“

2003

■ **11. 1. 2003** Česká Wikipedie měla 21 článků.

■ **21. 1. 2003** Brion Vibber shrnuje v e-mailové konferenci Intlwiki-L poslední vývoj cizojazyčných Wikipedií a v kategorii „Překlad rozhraní hotov“ uvádí italštinu a češtinu, tu pak konkrétně s poznámkou „potřebuje ještě malé technické úpravy, ale vše už je přeloženo...“

■ **25. 1. 2003** Jedna z nejstarších editací na české Wikipedii uvádí tyto (potenciálně maily neaktuální) statistiky: „Zatím jsou v systému Wikipedie nejsilněji obsazeny tyto jazyky: angličtina (100 000 článků [sic!]), němčina (8 000), polština (6 000), esperanto (4 500), francouzština (4 000), nizozemština (2 500), švédština (1 500).“ To je doplněno pěkným dovětkem: „Bude záležet jen na nás, kam se zařadí čeština.“

■ **26. 1. 2003** Brion Vibber v e-mailové konferenci Wikitech-l píše, že se tento den večer chystá opravit poslední technické nedostatky českého překladu Wikipedie a nahrát ho na server. To posléze provedl a soukromým e-mailem potvrdil i Miroslavu Malovcovi, kterého požádal o zpětnou vazbu.

■ **29. 1. 2003** Česká Wikipedie měla 38 článků.

■ **4. 2. 2003** Miroslav Malovec přidává odkaz na českou Wikipedii na hlavní stránku esperantské Wikipedie.

■ **16. 2. 2003** Česká Wikipedie měla 40 článků.

■ **16. 2. 2003** Miroslav Malovec píše, že teď má na tři měsíce na zkoušku připojení k internetu přes rozvody kabelové televize, takže už není omezen délkou připojení k internetu, byť nyní po tu zkušební dobu má 30% slevu a není si jistý, zda bude po jejím skončení schopen platit plnou cenu; stejně tak se poohlížel po lepším počítači, protože i použitý z bazaru by byl lepší než ten jeho.

2004

■ **25. 2. 2004** V tiskové zprávě „Wikipedie obsahuje 500 000 článků v 50 jazycích“ se uvádí, že deset verzí Wikipedie již překonalo hranici 10 000 článků a v dalších osmnácti jazycích existuje více než 1000 článků (mezi ně se, na předposlední, 27. místo, už probjovala i čeština s přibližně 1200 články).

Část II.

Přílohy

1. Esperantská encyklopedie

Autor: Miroslav Malovec

Překlad z esperanta: Marek Blahuš

(psáno pro časopis Starto, 2002)

Od listopadu 2001 roste na internetu esperantskojazyčná encyklopedie Wikipedie (<http://eo.wikipedia.com>), která je jednou z variant internetových encyklopedií Wikipedií ve 22 dalších jazycích. Už má víc než 2000 článků a každý den roste. Přispět do ní může každý z vás jakýmkoliv článkem encyklopedického charakteru, například o slavných osobnostech, o městech a jejich památkách, o koníčcích, zvířatech, rostlinách a dalších tématech, která se hodí do všeobecné encyklopedie. Jestliže chce esperanto hrát mezinárodní roli, nesmí zůstat posledním kulturním jazykem, jemuž by taková encyklopedie chyběla.

Já sám už jsem přispěl několika našimi spisovateli (Komenský, Hašek, Havel, Čapek, Hrabal, Jirásek, Vančura, Zeyer apod.), našimi esperantskými překladateli (Hromada, Kořínek, Lukáš, Pumpr) a několika našimi městy (např. Karlovy Vary). Poděkovat musím paní Aleně Klementové, která mi poslala mnoho textů, které jsem ještě nezvládl všechny zpracovat, ale krok po kroku je do encyklopedie vkládám. Ochoťně přijmu také další texty (pokud možno v elektronické podobě, elektronickou poštou nebo na disketě). Články musí být vaše vlastní, nikoliv překlady, u který bychom se mohli dostat do sporu s autorským právem.

Vkládání je poměrně snadné. Na každé stránce encyklopedie dole najdete podtrženou větu *Upravit text stránky*. Když na ni kliknete, celý text stránky se zobrazí v okně, ve kterém ho můžete upravovat a doplňovat. Ale protože se nesluší měnit cizí texty, lepší je pouze přidávat. Například chcete přidat článek o našem skladateli Antonínu Dvořákovi. Nejprve musíte najít stránku o hudbě a otevřít okno. Před vámi se objeví definice hudby a hudebních žánrů, ale po tom se nachází i místo se jmény slavných skladatelů (Bach, Mozart apod.). K nim musíte připsat jméno našeho skladatele, ovšem bez diakritiky a příjmení celé velkými písmeny, a uzavřít ho do dvojitých hranatých závorek: `[[Antonin DVORAK]]`. Dole pod oknem klikněte *Uložit* a okno se zavře. Mezi skladateli se objeví jméno *Antonin DVORAK?* s podtrženým otazníkem. To znamená, že článek s takovým názvem ještě v encyklopedii neexistuje.

Nyní stačí kliknout na ten otazník a objeví se nová stránka nazvaná Antonin DVORAK s otevřeným oknem, do kterého můžete vepsat svůj text nebo vložit text předem připravený.

Používejte X-systém (ux, cx, sx, hx, jx, gx), stroj dovede sám tyto spřežky převést na správná písmena se stříškami (pokud nahoře kliknete na *Použít Unicode*). Mezi odstavci můžete vynechávat řádky, ale vždy začněte od levého okraje – nepoužívejte tabulátor, jinak se text nezobrazí správně. Předtím, než kliknete na *Uložit* je dobré kliknout na *Náhled*, abyste viděli, jestli text vypadá tak, jak jste si to přáli. Teprve potom klikněte na *Uložit*, stránka se zavře a skladatel se objeví podtržený, bez otazníku: Antonin DVORAK.

Pokud chcete, aby se odkaz na Dvořáka objevil i na stránce *Úplný seznam článků*, musíte upravit i tuto stránku a vložit tam [[Antonin DVORAK]]. Stroj sám zjistí, že článek už existuje, a po zavření okna automaticky jméno podtrhne.

To, co v okně obklopíte třemi apostrofy ("tučné písmo"), to se poté zobrazí jako tučné písmo, zatímco dva apostrofy ("kurzíva") jsou pro kurzívu. U českých osob a měst nezapomínejte na slovo „český“: *český skladatel*, *české město* nebo *Ostrava (Česko)*.

Převzato z časopisu Starto:

Esperanta enciklopedio. *Starto*. Brno : Český esperantský svaz. Roč. 32., čís. 2/2002 (203). ISSN 1212-009X.

<http://web.archive.org/web/20060209150911/http://www.volny.cz/malovec/start202.htm>

2. Wikipedia: Svobodná encyklopedie

Autor: Hynek Hanke

(psáno pro Živě.cz, 3. května 2002)

Wikipedia je plně otevřená všeobecná encyklopedie obsahující téměř 30 000 článků. Kdokoliv může přímo přes web měnit její obsah kliknutím na „Editovat tuto stránku“, přesto se z ní velmi rychle stává úžasně kompletní a aktuální zdroj informací. Jak je možné, že takováto anarchie funguje?

Když zabrousíte na stránky projektu Wikipedia a zkusíte si vyhledat nějaký článek z oblasti vašeho zájmu, asi první, co vás udeří do očí, bude tlačítko „Edit this page“. Znamená snad, že pokud si budete přát, můžete okamžitě přetvořit obsah stránky, na které se nalézáte? Ano.

Tisknete tedy ono magické tlačítko a objevuje se editovatelné pole s textem článku. Vy jej celý mažete a místo toho do pole píšete „Toto přece nemůže fungovat, teď uvidím, co je v tom za trik.“ Stisk tlačítka Save a ... šok. Při pohledu na monitor si najednou uvědomíte, že jste zničili ten skvěle napsaný článek a místo něj zapláclí obsah stránky vaší nesmyslnou větou.

Už 30 tisíc článků

V té chvíli se ale spouští mechanismus úžasné spolupráce celé komunity, jakási kolektivní inteligence se stará o nápravu toho, co jste provedli. Vaše změna se okamžitě projevuje na stránce Recent changes (nedávné změny) a jeden z dobrovolných editorů, tak anonymních jako vy, jistě bude brzy zkoumat i vaši činnost. Zjistí, že se jedná o akt vandalismu nebo o hloupou chybu nějakého nováčka, a ze zálohy vrátí původní text na své místo.

Stejně tak vy, až se s Wikipedií blíže seznámíte, zjistíte, že centrum veškerého dění je stránka Recent changes. Poznáte, jak je důležité nejen psát nové články a doplňovat ty stávající novými informacemi, ale především sledovat změny provedené ostatními, hlídat nezaujatost textu, opravovat cizí chyby. Jen tak se totiž můžete stát stejně jako stovky či tisíce ostatních plnou součástí tohoto úžasného kolektivního stroje na encyklopedické články. A až zase někdo přijde a něco „rozbije“, bude tu deset dalších editorů, kteří to po něm okamžitě spraví.

Tak nějak běží život na Wikipedii. Letos v lednu oslavila své první narozeniny a nadělila si k nim překonání laťky 20 000 článků. Končí duben a dítě komunity se chystá překročit hranici 30 000. V době, kdy čtete tento článek, už možná počítadlo na první stránce ukazuje více. Druhé počítadlo, umístěné na stránce statistik, již má za sebou magickou hodnotu 33 333. Ve změní různých přesměrovaných hesel a prototypů článků nikdo pořádně neví, kolik se jich ve skutečnosti přesně v útrobách databáze skrývá. Jejich počet

ale roste, každý den přibude něco kolem 120. Tímto tempem by mohla Wikipedia za další rok a půl co do počtu článků dosáhnout proslavené Encyklopedie Britannica.

„Není zde žádný hlavní editor. Ti dva lidé, kteří Wikipedii založili a jsou nebo byli placeni společností Bomis Inc., aby na ní pracovali, se považují pouze za účastníky, kteří dohlížejí na to, že projekt nebude uhýbat z cesty, po které již kráčí,“ dočteme se.

Anarchie s vnitřní kontrolou

Myšlenka Wikipedie není nová. Wiki je celá kultura, společenství lidí odhodlaných společně něco tvořit. Jejím myšlenkovým otcem je pan Ward Cunningham, zakladatel Wiky-WikiWebu. „Wikiwiki“ znamená na Havaji rychlý, čilý.

Samotný server Wikiwiki je svobodným softwarem pod licencí GNU GPL. Licence obsahu je již na zakladatelích jednotlivých Wiki projektů. Je však zřejmé, že proprietární licence neprojde – zabránila by projektu růst. Wikipedia používá Licenci svobodné dokumentace GNU (GFDL).

„Jak je to však možné? Jak to může fungovat?“ jistě se ptáte. Nevím, asi nejsem jediný, pro koho to je velkým překvapením. U hnutí svobodného software existují jasné základy celého modelu. Kód verifikuje počítač, neomylný stroj, spravuje ho jeden nebo více údržbářů, do distribuce ho pouští nebo nepouští další experti. Vše běží v duchu spolupráce, uživatelé i vývojáři mají svobodu.

Co si ale myslet o Wikipedii? Každý může všechno, stálí údržbáři či vrchní editoři neexistují, změny neprocházejí rukama expertů, vládne totální anarchie. Jak je možné, že výsledkem není snůška neobjektivních nesmyslů, ale použitelná encyklopedie? Mohu poskytnout jen částečnou odpověď. Opět se setkáváme s něčím, o čem čas prokázal, že to funguje, ale neví se přesně proč a jak.

Někdo tvrdí, že je to právě vrozený lidský instinkt sdělovat své znalosti a touha vychloubat se jimi, která Wikipedii a všeobecně jiné Wiki projekty žene vpřed. Kdykoliv vidíte nějakou informaci, o které víte, že je nesprávná nebo pouze nekompletní, prostě ji změňte či doplňte. Ukážete lidem, co všechno o té věci víte.

Kolektivní dílo

Asi budete namítat, že pro encyklopedii je životně nutné přísné prověřování všech informací. A máte pravdu. Jenže nechat článek prověřit špičkovým expertem je totéž, nebo alespoň téměř totéž, jako nechat jej prověřit stovkou laiků. Tito čtenáři se schopností text upravovat mají navíc tu hodnotu, že dokáží článek doplnit o aktuální informace, nové objevy v oboru, nějakou ne všeobecně známou specialitu. Při brouzdání encyklopedií tak

naleznete úchvatné a velmi podrobné články o tématech tak rozdílných, jako je matematika, biologie nebo hra šachu.

Dalším faktorem notně ovlivňujícím výsledek je na první pohled možná banalita, něco, co se používá jen zřídka, a to schopnost navrátit změny, případně zrekonstruovat smazaný článek. Snad právě toto je poslední součást, která brání být anarchii funkčním modelem a která je v hmotném světě nedosažitelná. Když se nad tím zamyslíme, je tímto způsobem zamezeno jakékoliv dlouhodobější destrukci a obsah encyklopedie, pokud se mění, může jediné růst.

Když napíšete článek, třeba přijde někdo jiný a kompletně vám z něj přepíše dva odstavce. Jenže pak zase přijde další náhodný editor, prohlédne si obě verze, vezme z nich to nejlepší a vloží do finální verze článku. Kdyby byl postup opačný, změna článku by ke kvalitě nijak nepřispívala. I když jistě zaznamenáte momentální výkyvy nahoru i dolů, článek bude povětšinou pomalu ale jistě konvergovat do nějakého ideálního stavu.

Co když ale budete hledat potřebné informace a zrovna se trefíte do nějakého výkyvu dolů? Co když zrovna někdo napsal nějaký nesmysl? Zde vás možná zklamou. Pokud nebudete chtít procházet historií změn, na Wikipedii zřejmě takový problém neodhalíte. Budiž vám útěchou to, že počet vandalů či laiků neúmyslně dělajících škodu je daleko menší, než byste odhadovali.

S tím totiž souvisí jiná věc. Dá se dnes paušálně věřit jakémukoliv centralizovanému zdroji informací, nebo vždy musíme počítat s nějakým procentem odpadu a Wikipedia se od nich nijak principiálně neliší? „Vzali byste si Microsoft Encartu jako učebnici pro studium historie počítačů?“ dává příklad jakýsi anonymní editor Wikipedie. Podle mého názoru není žádný zdroj dostatečně důvěryhodný a vždy je nutno podívat se i jinam. Tím tento argument proti Wikipedii alespoň z mého pohledu padá.

A tak se kdesi v jednom ze zákoutí webu formuje další obrovský zdroj informací, svobodných informací, budovaných lidmi, pro lidi. Nově příchozí jsou znovu a znovu ohromováni principem, na kterém encyklopedie pracuje, mění se, roste. Musím se teď ale omluvit, zase jeden neznámý nováček si myslel, že v tom musí být nějaký trik. Jdu to po něm spravit – přivítat ho.

Citováno z webu Živě.cz:

<https://www.zive.cz/clanky/wikipedia-svobodna-encyklopedie/sc-3-a-106511/default.aspx>

3. Česká Wikipedie vznikla v Dobřichovicích

Autor: Petr Chrdle

(psáno pro Kukátko Dobřichovice 2019/3)

Až do roku 2008, kdy jsem organizaci předal na Slovensko, moje Kongresová a vzdělávací agentura KAVA-PECH (dnes to jsou jen vzpomínky, ze všech jejích aktivit se po odchodu do důchodu věnuji už jenom vydávání knih) pořádala každý sudý rok mezinárodní konferenci *Aplikoj de Esperanto en Scienco kaj Tekniko* (Aplikace esperanta ve vědě a technice); nejprve v Praze, od roku 2002 v penzionu Sokol v Dobřichovicích, s účastí vždy mezi 40 a 60 odborníky z různých koutů světa. Po vyčerpání ubytovací kapacity Sokola bydlili další účastníci v pensionu Pod ořechem manželů Doležalových.

V roce 2002 hlavním tématem konference bylo *Elektronikaj rimedoj* (elektronické prostředky). V rámci konference vystoupil se svým příspěvkem *Vikipedio – multlingva reta enciklopedio* (Wikipedie – mnohojazyčná internetová encyklopedie) Chuck Smith, mladý esperantista a „ajťák“ z USA, spolupracovník anglické Wikipedie již od přípravné fáze a zakladatel její esperantské verze. Vysvětlil její princip a historii vzniku anglické verze v lednu 2001 a esperantské verze v listopadu téhož roku, ale i cíl, aby Wikipedie získala pokud možno uživatele na celém světě a tak se stala nejširší a nejaktuálnější bází lidských vědomostí. V době konání konference (k 26. 10. 2002) obsahovala nejvíce článků samozřejmě v angličtině (asi 90 000), následovaly ostatní v té době existující verze: německá (6200), polská (5500), esperantská (4000), francouzská (2800), španělská (2200) a nizozemská (1800).

Ve svém příspěvku Smith také vyzval přítomné účastníky, ať se nebojí zakládat Wikipedie ve svých jazykových verzích, aby počet jazyků, v nichž bude Wikipedie fungovat, byl brzy co možná největší. A pro případ problémů nabídl svoji pomoc. Následovala dlouhá diskuse, v níž vystoupili jak nadšení obdivovatelé, povětšinou z řad mladých účastníků, tak ve větším množství odpůrci, zejména z řad přítomných universitních profesorů, kteří varovali nejen před nemožností zachování věrohodnosti, pokud do ní bude moci přispívat kdokoli, ale také před téměř jistotou jejího zneužití pro falešné informace a reklamní účely. Tedy už na začátku padaly stejné argumenty, které doprovázejí Wikipedii i po sedmnácti letech.

Po skončení konference odjel Chuck Smith do Brna, kde pomohl jednomu z aktivních účastníků konference, Miroslavu Malovcovi, který měl na konferenci příspěvek *Esperanto en la virtuala mondo* (esperanto ve virtuálním světě), založit českou verzi. Ta se tak stala jednou z prvních, ještě před explozí dalších jazyků. M. Malovec se tak stal nejen zakladatelem, ale i prvním správcem české Wikipedie a první článek, který v ní publikoval v listopadu 2002, pojednával o rakouském jazykovědci a zakladateli moderní terminologické teorie (a také esperantistovi) Eugenu Wüsterovi. Ale protože ho nebavilo opravovat chyby jiných a administrativa, ale raději tvořil, v březnu 2004 předal větší část jejího správcovství Vítu Zvánovcovi a od té doby se věnuje na encyklopedii hlavně psaní nových článků, převážně pro esperantskou verzi.

Z Brna odjel Chuck Smith na Slovensko a tam s jeho pomocí další účastník konference v Dobřichovicích, Viliam Búr, založil slovenskou verzi Wikipedie. Takže je možno bez nadsázky říci, že nejen česká, ale i slovenská Wikipedie započaly svůj život v pensionu Sokol v Dobřichovicích během mezinárodní konference esperantistů.

S laskavým svolením autora převzato z knihy:

CHRDLE, Petr. *Život s esperantem*. Dobřichovice: KAVA-PECH, 2023. ISBN 978-80-88326-45-8.

4. Wikipedie – mnohojazyčná internetová encyklopedie

Autor: Chuck Smith

Překlad z esperanta: Marek Blahuš

(redakčně neupravený text k přednášce na konferenci KAEST 2002)

Název *Wikipedie* (anglicky *Wikipedia*) pochází ze slov *wiki* a *encyklopedie*. Wiki je internetová technologie, která umožňuje každému návštěvníkovi upravovat navštívené stránky nebo v nich zakládat nové. Nejsou k tomu potřeba žádné programátorské znalosti: Kdo chce změnit obsah už existující stránky, ať jednoduše klikne na tlačítko *Editovat*, aby se mu zobrazil zdrojový text článku. Po provedení oprav se klikne na *Uložit* a stránka se zobrazí s právě provedenými úpravami. Vytvořit nový článek je stejně snadné. Nejvýhodnější způsob je kliknout na odkaz vedoucí na požadované téma z již existujícího článku. Za takovým novým názvem se teď zobrazuje otazník, na který když klikneme, hned dostaneme místo pro novou stránku. Tímto způsobem může komunita stránky spoluvytvářet.

Každý jazyk v projektu Wikipedie začínal se softwarem UseModWiki, což je v současnosti nejpopulárnější wiki systém. Když se anglická verze stala už příliš velkou, převedli ji na nový software vytvořený speciálně pro Wikipedii. Tento nový software má spoustu možností navíc, které upravovatelům a vkladatelům usnadňují spolupráci. Esperantská verze bohužel ještě nebyla převedena z důvodu problémů s x-systémem a Unicodem.

Anglický projekt začal v lednu 2001 snahou vytvořit celou encyklopedii z ničeho. Později se začaly objevovat jinojazyčné Wikipedie a projekt se stával mezinárodnějším. Hlavní španělská verze se bohužel rozhodla opustit mezinárodní projekt z důvodu nedorozumění, proto nyní španělská encyklopedie existuje ve dvou verzích. V současnosti probíhají snahy o bližší provázání jazyků, ale to zatím ještě nefunguje plně bezproblémově. Největšími encyklopediemi jsou v současnosti (k 26. říjnu 2002) podle klesajícího počtu článků anglická (s asi 90 000 články), německá (s 6200), polská (s 5500), esperantská (s 4000), francouzská (s 2800), španělská (s 2200) a nizozemská (s 1800 články).

V listopadu 2001 jsme spustili esperantskou verzi Wikipedie. Jako základ jsme použili Encyklopedio Kalblanda od Stefana Kalba a později Avtandil Abuladze přidal své Monda Faktlibro. V počátcích si mnozí lidé stěžovali na nepodporu standardu Unicode, proto v lednu 2002 Brion Vibber do softwaru tuto schopnost doplnil. Do současnosti se do projektu zapojilo již 57 esperantistů z 18 zemí.

Jak bylo řečeno, Wikipedie je úplně svobodná encyklopedie. Každý má právo upravovat obsah a přidávat nové články. Takže samozřejmě vyvstává otázka, jestli to nepovede ke strašnému zmatku. Co například uděláme, jestliže naše pečlivě vytvářené články začnou opakovaně ničit zákešní škodiči? No, zatím nám to funguje, protože aktivní wikipedisté neustále kontrolují stránku *Poslední změny*. Když tam zaznamenají nevhodné chování, mohou hned článek vrátit do starší podoby, protože každá podoba článku je ukládána. Jiná často slýchaná otázka je, jak se řeší problémy vyplývající z rozdílných bodů pohledu

nebo světonázorů. Zde je třeba říct, že důležitým principem naší činnosti je neutrální bod pohledu. Účastníci musí psát fakta a ne názory. Pokud někdo přesto napíše názor, někdo jiný ho odstraní.

Mnoho esperantských wikipedistů se zapojuje také do činnosti Wikipedií ve svýchrodných jazycích. Napsat článek o esperantu ve své rodné řeči je dobrý způsob jak informovat ostatní o esperantu. Dosud takový článek vznikl v osmi jazycích. Navíc z každé verze Wikipedie v národním jazyce vede odkaz do esperantské verze, takže svět vidí, že esperanto je živoucí, fungující jazyk. Často se lidé také diví, když zjistí, že esperanto je čtvrtým nejvíce používaným jazykem Wikipedie. Naše encyklopedie se neustále zlepšuje a zvětšuje. Už teď v ní máme informace o věcech, o kterých se nikde jinde na internetu v esperantu nepíše. Vyhledávače jako Google pravidelně procházející Wikipedii a naše články se často vyskytují na horních pozicích výsledcích vyhledávání pro příslušná klíčová slova.

Jsme si vědomi toho, že bude ještě nutné vykonat mnoho proto, abychom vybudovali úplnou esperantskou encyklopedii na profesionální úrovni. Proto neustále hledáme nové spolupracovníky, kteří jsou ochotni začít psát a upravovat. Za to úsilí to stojí, protože pokud se projektu bude dál dařit, jednou se nám podaří sesbírat všechny znalosti celého světa v našem jazyce esperantu.

Redakčně upravená verze esperantského originálu tohoto textu vyšla ve sborníku z konference KAEST 2002:

Zdeněk Pluhař (red.). *Fakaj studoj en Esperanto*. Sborník příspěvků přednesených na konferenci „Aplikace esperanta ve vědě a technice“ : Dobřichovice, 2002-11-08/10. 146 str. Texty v esperantu, souhrny v angličtině, němčině a češtině. ISBN 80-85853-63-9.

Zdroj esperantského originálu redakčně neupraveného textu:

https://eo.wikipedia.org/wiki/Vikipedio:KAEST_prelego

Dostupné pod licencí Creative Commons Uvedte autora – Zachovejte licenci (CC-BY-SA) 3.0.

5. Nikde se nedají opravit chyby tak snadno jako na Wikipedii

*Autor: Miroslav Langer
rozhovor s Miroslavem Malovcem, 2011*

Miroslav Malovec (*1953). Zaměstnáním prodavač elektrosoučástek, ale také přední český esperantista, překladatel do esperanta, autor nebo spoluautor několika esperantských publikací a učebnic. Redaktor časopisu Starto. V roce 2002 založil českou Wikipedii.

V roce 2002 i anglické Wikipedii bylo jen zhruba 20 měsíců. Jak jste se k ní tehdy vůbec dostal?

K Wikipedii jsem se dostal přes esperanto. Již na jaře 2000 jsem napsal do našeho svazového věstníku Starto, že potřebujeme v esperantu všeobecnou encyklopedii, protože lidem cizí jazyky více slouží jako zdroj informací než ke komunikaci při setkání s cizinci. Když se pak v březnu 2002 v časopise našeho rotterdamského ústředí Esperanto objevilo, že americký student Chuck Smith založil esperantskou verzi internetové encyklopedie, bylo to poprvé, co jsem o Wikipedii slyšel. Zajásal jsem, že jsem našel spřízněnou duši, a hned jsem se zaregistroval.

Jak vzpomínáte na své rozhodnutí založit českou Wikipedii?

V listopadu téhož roku jsme měli v Dobříchovicích u Prahy seminář o odborných aplikacích esperanta a na něm jsem se seznámil s Chuckem Smithem, který přijel o Wikipedii přednášet. Za týden jel do Budapešti, cestou se zastavil u mě doma a zeptal se, proč nezaložím českou Wikipedii. Protože to neumím, odpověděl jsem. Stáhl z internetu nějaký text v TXT, dal mi ho na plochu a řekl, že co je anglické, mám nechat, to jsou pokyny pro stroj, ale esperanto v uvozovkách mám přeložit do češtiny, to jsou instrukce pro lidi. Asi dva týdny jsem překládal, nakonec jsem výsledek poslal Brionu Vibberovi, který mi za dva dny oznámil, že česká Wikipedie už funguje. Stihli jsme to těsně před koncem roku 2002. Zjistil jsem ale, že tam mám překlepy, chyby či špatně pochopené překlady a žádal jsem opravy. Dal mi přístupová hesla, abych vše opravil sám, a tak jsem se stal správcem. Pak se tam začali hlásit lidi, tak jsem je nechal a věnoval se esperantské verzi.

Co jste očekával od založení Wikipedie?

U esperantské verze jsem očekával vytvoření informačního systému, který by umožnil esperantu plnit jeden z hlavních úkolů mezinárodního jazyka, totiž poskytování informací o všem možném. Chtěl jsem také představit světu českou kulturu mnohem podrobněji, než je obvyklé v papírových encyklopediích, a předpokládal jsem, že ostatní esperantisté představí podobně tu svou. Např. největší světoví malíři jsou už okoukaní, zajímali by mě i malíři dánští, maďarští, finští, islandští a další. I mezi se najdou tvůrci originální jako náš Lada nebo Zrzavý. V neposlední řadě jsem chtěl podrobně zachytit dějiny

esperanta. Na žádost Chucka Smithe jsem přepsal 2600 článků Encyklopedie esperanta z roku 1935, mnohé byly okamžitě doplňovány a aktualizovány dalšími wikipedisty. Přibývaly také články zachycující posledních 75 let.

U české verze to bylo jiné. V první chvíli jsem chtěl vyhovět Chuckovi a také jsem si přál, aby česká verze mezi ostatními jazyky nechyběla. Samozřejmě se mi líbila i představa, že česká verze bude vděčit za svůj vznik esperantistům. Plánoval jsem, že v ní napíšu o interlingvistických tématech, ale jiné náměty nechám ostatním Čechům. Předpokládal jsem, že se vytvoří internetová verze našich papírových encyklopedií. Hlavně se tam dostanou aktuality, protože trvá dlouho, než se nová informace dostane do tisku, jestli vůbec. Wikipedie reaguje ihned, až to skoro děsí, např. při úmrtí slavných lidí. Můžete tam také dát spoustu věcí, které by autoři klasické encyklopedie odmítli zařadit pro nedostatek místa. Nebo o někom napsali dvě věty, protože jim připadal málo významný, ale ve Wikipedii o něm můžete napsat podrobnou informaci. Můžete tam dát mladé umělce, sportovce, vědce a politiky, kteří se do těch papírových dostanou až za několik let. Ale i starší, kteří by tam už dávno měli být, jenže autoři papírových encyklopedií o nich nevědí. Např. vídeňský profesor Eugen Wüster, zakladatel technické normalizace a terminologie, v žádné české encyklopedii není. Myslím, že každý, kdo s nějakou papírovou encyklopedií pracuje, ji má plnou vepsaných poznámek, vlepených ústřížků z novin apod. Wikipedie nám umožňuje, abychom se o tyto doplňky navzájem podělili.

Mnohem víc práce jste udělal na Wikipedii v esperantu, kam přispíváte dodnes. Líbí se vám tam víc?

Kdyby každý esperantský wikipedista utekl ke své národní verzi, tak by ta esperantská osiřela. Proto národní Wikipedie přenecháváme krajanům neesperantistům a sami se věnujeme esperantské jako společnému mezinárodnímu výtvoru, navíc prvnímu toho druhu v historii esperanta. Do české občas přispívám s esperantskými náměty, ale např. o českých umělcích nebo památkách píšu raději do esperantské verze a propaguju tak českou kulturu ve světě. Kromě toho nechceme zapomenout na lidi, kteří pro esperanto pracovali před námi, proto zpracováváme i historii hnutí. Wikipedie je ale jen jedna z mnoha mých aktivit. Přispívám i do Encyklopedie města Brna a do Autorit Národní knihovny. Do biologické knihovny BioLib jsem doplnil na 11 tisíc esperantských názvů zvířat a rostlin, několika digitalizovanými knihami jsem přispěl i do projektu Gutenberg. Zpracovávám rukopisy dávno zesnulých esperantistů, rediguji svazový věstník, překládal jsem texty pro Muzeum esperanta ve Svitavách apod. Skáču z jedné věci na druhou, když se prostě objeví potřeba něco zpracovat.

Jak hodnotíte současný stav Wikipedie? Používáte ji také někdy sám jako čtenář?

Samozřejmě, pokud potřebuji nějakou informaci encyklopedického charakteru, zkontroluji různé jazykové verze Wikipedie. Často mi pomáhá jako terminologická pomůcka, když potřebuji vědět, jak se něco řekne v různých jazycích. Ve všech verzích narážím na články zpracované vzorně i na články, kde je informací minimum. Nakonec je možné i z Wikipedie udělat knihu, již jsem viděl německou Wikipedii v knižním vydání. Myslím ale, že česká verze ještě k tomu zralá není, ale moc jí už nechybí.

Kdo navštíví Vaši internetovou stránku, ani se nedozví, že jste založil českou Wikipedii. Nejste na to hrdý?

Nerad bych vypadal jako náfuca, proto dávám přednost tomu, když se říká, že ji založili esperantisté, ne já osobně. Ostatně ji skutečně vytvořili Chuck Smith a Brion Vibber, já byl jen první, koho požádali o překlad příkazů do češtiny. A to tak velký výkon nebyl. V tomto smyslu možná svou stránku předělám.

Zakladatel Wikipedie Jimmy Wales je v současnosti jednou z velkých postav Internetu. To se o vás říct nemůže. Nemrzí Vás to?

Ne, můj překlad nedlouhého textu se nedá srovnat s vytvořením myšlenky, odpovídajícího programu, umístěním na internetu a propagací celé akce. Jimmy Wales si svůj vliv zaslouží, pokud ho ovšem opravdu má. V poslední době byl vystaven na Wikipedii v roli prosebníka, který potřásá pokladničkou, nevím, zda je to ta správná sláva a správný vliv.

Co byste popřál Wikipedii, a to nejen té české, do dalších deseti let?

Věřím, že encyklopedie, slovníky a podobné věci vzdělávacího charakteru zůstanou na internetu „na věčné časy“ a každá další generace je bude zdokonalovat a propracovávat. Bylo by nesmyslné již provedenou práci smazat a začít od začátku. Doufám, že „profíci“ přestanou Wikipedii kritizovat a přiloží ruku k dílu tím, že chyby sami opraví. V klasických encyklopediích je také chyb jako máku, protože nikdo nemůže znát vše z paměti, i profesionál opisuje informace ze starších zdrojů včetně chyb. Nikde se však nedají chyby tak snadno opravit jako v otevřeném systému Wikipedie. Když najdete chybu v papírové encyklopedii, opravíte si ji perem ve svém exempláři, ale autoři se o tom nedozvědí a v dalším vydání chybu zopakují. Ve Wikipedii napíšete komentář, proč si myslíte, že je v textu chyba, a po proběhlé diskuzi bude opravena během několika dní nebo tam zůstane upozornění, že existují dva zdroje s rozdílnými údaji. Tak se může Wikipedie svou spolehlivostí blížit profesionálním encyklopediím a zároveň si udržet lidový charakter. Díky tomu, že do ní může přispívat kdokoli na internetu, shromažďuje obrovské množství informací, které jinde nenajdeme. Stává se kolektivním dílem celého lidstva a předpokládám, že to tak zůstane po celou dobu, co bude existovat lidská civilizace. Přidávají se další a další jazyky, například africké a indiánské, což přinese obohacení i o kultury a reálie, které jsou v dnešních encyklopediích podchyceny jen okrajově.

Doufám také, že toto desetiletí se stane desetiletím virtuálních knihoven, které zatím hledají svou formu (Gutenberg, Europeana apod.), ale jednou se stanou alternativou národních a vědeckých knihoven, kde najdeme beletrii, odbornou literaturu, turistické informace, fotky, zvukové záznamy, videa a filmy a samozřejmě také encyklopedie. Přeji tedy Wikipedii, aby si v tomto virtuálním vzdělávacím světě udržela svou mimořádnou pozici.

Děkujeme za rozhovor.

Převzato z časopisu Wikimedium:

Nikde se nedají opravit chyby tak snadno jako na Wikipedii. *Wikimedium* [online]. 2011-01-11 [cit. 2023-12-04]. Roč. 3, čís. 1, s. 4–5.

<https://old.wikimedia.cz/docs/wikimedium/leden2011preview.pdf>

Dostupné pod licencí Creative Commons Uveďte autora – Zachovejte licenci (CC-BY-SA) 3.0.

Elektronickou verzi publikace ve formátu PDF a další informace naleznete na Wikimedia Commons v kategorii *Jak se zrodila česká Wikipedie*:

https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Jak_se_zrodila_%C4%8Desk%C3%A1_Wikipedie

Jak se zrodila česká Wikipedie

Vydavatel: Wikimedia Česká republika, Slovenská 1705/21, Praha 2, 120 00, IČ: 22680560

Publikováno pod licencí Creative Commons BY-SA 4.0 (Uveďte původ – Zachovejte licenci) s výjimkou označených děl jiných autorů.

Vydání bylo podpořeno komunitním minigrantem spolku Wikimedia Česká republika.

info@wikimedia.cz
www.wikimedia.cz

Autor: Marek Blahuš
Přední strana obálky: Dominik Matus

1. vydání
Rok vydání: 2023

ISBN: 978-80-909009-2-9 (tisk)
ISBN: 978-80-909009-3-6 (online, PDF)

JAK SE ZRODILA ČESKÁ WIKIPEDIE

Tato kniha je pokusem o přiblížení ducha doby,
v níž se v letech 2000–2004 rodila česká Wikipedie.

Autor si počíná jako archeolog, když odkrývá letité nánosy stovek tisíců editací, které dělají z Wikipedie to, čím dnes pro společnost je, aby pod nimi hledal zapomenuté artefakty svědčící o dobách (ne až tak) dávno minulých.

Přijměte pozvání a přesuňte se na chvíli spolu s ním strojem času do doby, kdy encyklopedie byly ještě z papíru, na internet se chodilo jen na pár minut denně (nebo do internetové kavárny) a zatím jen úzká skupina idealistů snila svůj sen o budoucím světě, v němž má každý člověk volný přístup k veškerým lidským znalostem a možnost toto sdílené bohatství pro blaho všech dále rozmnožovat.

ISBN 978-80-909009-3-6

9 788090 900936